

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

BÄGAREN.
EN SLÄGTHISTORIA.

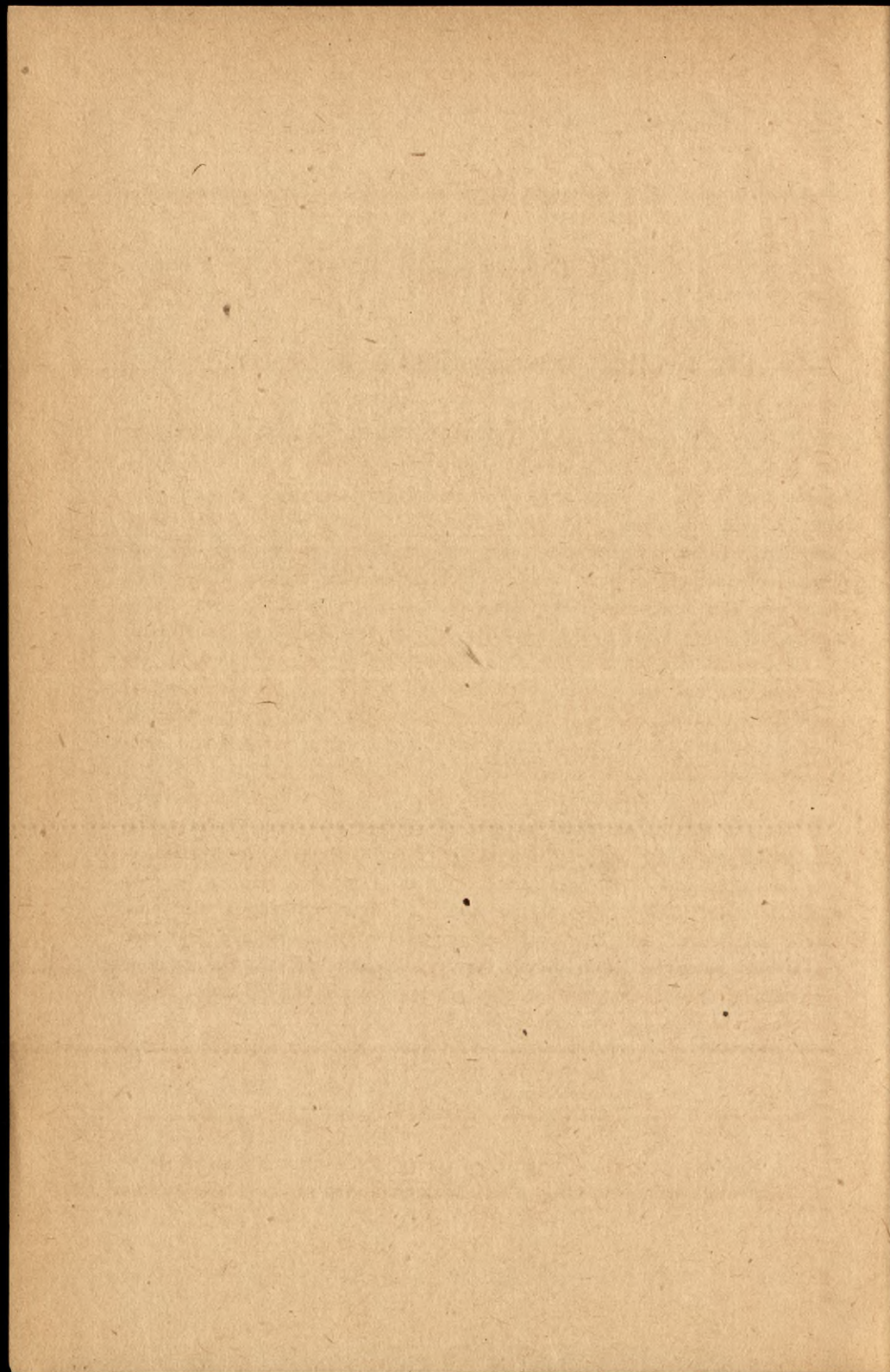
STOCKHOLMSBILDER

AF

KLAS RYBERG.

STOCKHOLM,
Lund & Anderssons boktryckeri, 1831.

Förspel.

Ett bröllop för sjuttiofem år sedan.

Lik en fången prinsessa, vaktad af grymma troll, hvilade Fristad, den af naturen med så slösande hand begåfvade nejden i södra Vestergötland nära Borås, i den färgrika vårens vackraste skrud. På ena sidan om henne de dystra, ihåligt blickande Svältorna i sin mörka ljungdrägt; på andra sidan Marks flacka slätter. De voro trollen; hon var prinsessan fångad af deras armar: därför den slöja af vemod hon bar. Hon var den strålände skönheten, de den afundsjuka fulheten. Men mellan dessa två lyste hennes skönhet, just därför, större och innerligare.

Fristad var vid den tid denna berättelse börjar, och är ännu att betrakta som en oas i öknen; deraf namnet *Fri-stad*. Den är en plötslig dityramb af naturen, i dessa omkretsar annars så fattig på skönhet. Den är en skönhetens mosaik, som väl i vårt land ej torde sakna motstycke; men sällan förekommer det.

Den har en alpnatur, som förflyttades man plötsligen från en färglös Vestgöta-slätt till ett Schweiz, med fjell som torna mot himlen. Blånande fjell sluta sig omkring denna nejd i en halfcirkel. Insjö efter insjö slår upp sina klara ögon mellan fjellen. Den ena sjön synes, med mellanafsatser, liksom hvila på den andra. Den lägst belägna rullar sina vågor vid fjellens fot, den högst belägna synes flyta in i molnen. När man på afstånd betraktar detta sceneri, under bländande solljus, vinter- eller sommarklag, är det som befunne/man sig ej i verkligheten längre, är det som man skådade det hvarom skalden bad:

Brusande vilda ström,
Morgana underfé,
Sanna mig nu min dröm, — —

Med dessa fjellars jungfruliga behag torde intet kunna jämföras. Ja, jungfruliga behag, ty de äro beklädda med den milda löfskogen; den

bistra barrskogen har dragit sig undan och skyttar endast då och då i fjerran. Här täfla björkar och alar; här resa sig jättelika ekar och tälja sagor från svunna årtusenden. Ju mer man stiger ner från fjellen desto lummigare blir löfskogen. Det finnes ställen der den lutar kronorna samman och bildar verkliga löfhyddor, trollar fram en halinatt midt på ljusaste dag. Hvilken lust att der vandra en vårmorgon eller qväll! Allt hvad nordens sångfåglar heter qvittra, fördolda bland grenarne. På afstånd slår Viskafloden sin dofva, djupt strängade harpa. Lommen låter höra sina egendomliga anrop nere vid sjöstrand. Från branterna ljuda vallhornens enkla, vackra toner. Humlorna surra och en folkvisa stämmes upp af en bygdens tärna, som tror sig vara ensam.

Här ha sång och saga sedan urminnes tider varit bofasta. Bakom sin rikt prydda mantel gömmer naturen här sina väna väsen, som ej trifvas i verklighetens verld. Här lustvandrar ännu elfvan mellan hviskande träd. Här sjunger Necken på Viskaåns vågor. Här visa sig äfven brottets offer under form af i natten hemskt skrattande och kramande gastar. Gingrids annexkyrka förskrifver sig från elfte århundradet; den kallas än i dag för Klosterkyrkan, emedan munkarne från det närbelägna Påtörps kloster der hade sina andaktsöfningar. Snart sagdt hvarje plats har här någonting att berätta från sagans tid, från hedninga-, från medeltid. Stenarne ropa. I ett kärr nära det gamla templet hvilat sedan tusen år tillbaka en kyrkklocka, som ljud så härligt, men trollen togo henne och drogo henne ner i djupet emedan hon ej blifvit "vigd"; en annan kyrkklocka har af trollen förts in i ett berg. Den ringer der ännu vid midnattstid.

Naturen danar menniskan. Så äfven här. Sedan århundraden tillbaka har i denna nejd bött släkten med egendomliga själsdrag. De äro naturdyrkare, och huru kunna de annat, när denna i så hänförande gestalt omgifver dem. De äro fallna för öfvertro; den mystiska omgifningen har verkat det. De äro med ett ord fantasiens barn, lättroliga som deras leende insjöar, veka som deras gröna björkar. De ledas snart både till det onda och till det goda. Paradiset var boning för oskulden som af ingen synd visste; men till samma paradiset trängtade och hann äfven ormen. I en sådan natur framträda aldrig fullgjutna karaktärer i det goda eller i det onda, endast den väna, milda godheten, blomman lik, eller den lurande ondskan, lik ormen, som slingrar sig bland blommor.

Men vi befinna oss sjuttifem år tillbaka i tiden.

Den 26 Maj 1805, så skrefs dagen. Våren stod i sin fullaste och härligaste skrud. Kornblå hvälfde sig himmelen öfver en luft som glittrade i solens strålar.

Det var på denna dag, som den bistre Bengt Andersson i Falskog ville att bröllopet skulle stå mellan hans son, Anders, och bygdens ej rikaste, men dock vänaste vif, Karin Bondarp.

Bengt i Falskog var hvad man i dagligt tal — då mer än nu — kallade storbonde. Det var en hård, egenvillig, stursk natur, ett stycke af det grå fjellet. Han syntes ha bildat sig efter det hemman han egde och hans förfäder egt. Der susade dyster granskog och der höjde sig bergen nakna och trädlösa mot skyn. En bild af titanerna! För gårdfarihandeln, som var bygdens hufvudinkomst, hyste Bengt ett djupt inrotadt förakt. Hans förfäder egde Falskog, innan de sju häraderna i Vestergötland fingo sina frihandelsrättigheter och han fann det under sin värdighet att färdas från trakt till trakt i Sverige och Norge och utbjuda kram.

Som traktens förmögaste man ansågs han emellertid, utan att göra några egentliga affärer. Folket med sin afgjorda öfvertro, hade därför åtskilligt att hviaka om honom. Han stod i förbund med den onde, menade man. Han hade hittat "medel" någonstades å Falskogs egor, sades äfven. Man bar en skygg fruktan för honom. Någon tillgifvenhet egde han ej och sökte ej heller.

Hans son, Anders, var honom ej lik; han bråddes på mödernets. Hans sinne var vekare, hans lynne ljusare och lättare. Fadern mörknade stundom i hägen öfver att sonen ej var af samma skrot och korn som han sjelf. Dock hans namn skulle ju sonen bära; gården skulle af honom ärfvas och tagas i besittning. Han hyllade i sonen efterträdaren, när han måste skiljas härifrån.

Karins milda lynne hade han ingenting emot; en qvinna skulle vara af en sådan beskaffenhet, menade han. Hans hustru var det äfven, lydig och underkufvad. Se'n flera år tillbaka hvilade hon i Rångedala kyrkogård. Men för Karins far egde Bengt ringa sympati. Han var en bland dessa ströfvande handlande, om hvilka man ej visste antingen de voro förmögna eller om de skulle nästa dag gripa till tiggarsafven.

Hans namn var Johan och egde han hemmanet Bondarp i Gingrid socken.

Den inre samklagen förenade Anders och Karin. Båda voro, fastän i sina föräldrahem ensliga: Anders, ty hans sinnesriktning var en helt annan än hans faders; Karin, ty hennes fader, lätt och ytlig, var nästan

alltid ute på resor. Bådas mödrar voro döda. Nu ville de bilda ett eget hem, af kärlek och glädje, af frid och fröjd.

Efter många omständigheter gaf Bengt sitt samtycke; Johan hade från början gifvit sitt. Föräldramyndigheten var, när det gälde giftermål, större då än nu.

Man skref den 26 Maj 1805. I Bondarp, i Anders hem, firades bröllopet med allt ländtligt öfverflöd.

Den rymliga hvardagsstugan i Bondarp hade under hela åtta dagar fejats till högtiden. Väggarne voro på gammaldags sed behängda med "väggdukar" af hvitaste linne; dessa föregingo de nuvarande tapeterna. Fönstren, hvilkas rutor till en del bestodo af glas, som skiftade i rödt, grönt och gult af ålderdom, stodo vidöppna, för att insläppa den vårliga, svalkande luften. Ofvanpå väggdukarne hängde tafior af grof manhaftighet, föreställande scener än ur bibliska historien, än från ridartiden. Styckena omgäfvos af färgade glasramar. Tätt bredvid sängen, med sitt sparlakan skiftande i rödt och blått, stod den åldriga Moraklockan, med förgyllda messingsvisare. Sekundernas afmätta knäppningar voro som en Noras profetiska språk. Den gammaldags, gapande spiseln var besatt med björklöf och blommor, likaså "grufvan", namnet på bakugnen, vid sidan om spiseln. Dörrarnes jernklinkor skeno så att man kunde spegla sig i dem, taket var högtiden till ära, nylimmadt, och från fyra burar fylde steglitsor och bofinkar, samt hvad som var märkligt, en tam lärka rummet med sina toners jubel.

Och nu skulle det jublas. De fulla borden uppmanade härtill, de glada skratten tillkännagåvo att gästerna voro i samklang med naturen der ute och med festen härinne. Borden svigtade af alla slags bastanta rätter, hvaribland, efter fornsed, ej galten, ej oxen ej heller fjäderfåna voro glömda. Och de stora fyrkantiga flaskorna med Karl den tolfte's namn och krona på och med det på gårdens eget bränneri tillverkade bränvinet i, hur de gingo laget omkring! Hur de lifvade upp humöret och löste tungans bånd! Hur de lockade fram Vestgötafyndigheten, som aldrig låter förneka sig

Men ännu var det ej högtidsmåltiden; gästerna hade nu samlat sig. Frukost skulle ätas, hvarefter affärden företogs till den gamla klosterkyrkan, der vigseln skulle ske. Ju flera åkdon, desto stoltare kunde brud och brudgum vara. Och då hade Anders och Karin skäl att vara stolta, ty öfver allt derute stampade frustande hästar.

Men till människorna till bröllopgästerna, till brudparet!

ROMANBLADET.

Veckoskrift för äldre och nyare romanlitteratur.

Häftet XXXIX.

Pris: 10 öre.

Utgifvare:

A. E. LILJESTRAND,
STOCKHOLM.

Prenumerationspris

& postanstalterna:

Helt år: 4 kr.

Halft år: 2: 50.

Bägaren.

Af Klas Ryberg.

Trollets gåfva till vår familj är denna bägare.

Det var ett vackert, ljuslätt folk, denna nejdens invånare; det låg något af solstrålar, som dröja sig kvar i björkskog, i deras anleten. Såg man någon svartmuskig, mörkt blickande person, så var han i allmänhet utsocknes från; en af de så tecknade var emellertid brudgummens egen fader, Bengt i Falskog. Qvinnorna voro än mer än männen blåögda med gullgult hår; man märkte hos de gifta bland dessa ej sällan sträfva anletsdrag. En följd af att männen i ästan hela året igenom voro borta i handel och vandel; under tiden fingo qvinnorna sköta hemmen.

Männen voro klädda i nya vadmalskläder, som skiftade i blått och svart. Vädmalet var "stampadt" och skirande. Den ende som begagnade inköpt kläde var vid denna tid presten; det talas ej här om öfriga ståndspersoner. Nutidens dyrare och sämre lyx var okänd. Qvinnorna, unga som gamla, voro klädda i svarta, beqvämliga ylleklädningar. De yngre begagnade rosiga silkesdukar, der färgerna lekte, de äldre deremot svarta silkesdukar, och under dessa ett slags hufvor, mössor af rödt eller rosigt silke med underlag af väf, som betäckte hela hufvudet och gingo ner i en spets öfver härbenan. Dessa hufvor, som ej borde saknas i ett etnografiskt museum, sågo högst imponerande ut.

Men maten var nära att kallna, och hästarne ryckte på sina tömmar. Brudfärden skulle börja.

Detta gaf värden på stället, Johan i Bondarp, en jovialisk man, anledning att låta sin stämma ljuda:

— Go' vänner, utropade han muntert, ordspråket säger visserligen: den väntar aldrig för länge som väntar på något godt, men se det är osant, man skall icke vänta alls. Och som äta är godt, så föreslår jag att vi genast gripa oss an med maten. Och som att gifta sig också är godt, ty det är inte godt att mannen är allena, heter det, så föreslår jag att vi raska på, så att den väntande Anders och den långtande Karin må i Herrans namn så fort som möjligt få bli ett; de ha varit två länge nog och lyckas det bra, så blir det nog tre!

Detta burleska infall emottogs med högljudd munterhet.

— Nå, så slå vi oss ned, sade Bengt med ton, och min af en korporal, som exerceerade gemene man.

— Rör på flaskorna! ropade Johan, och den som tycker att glassena ä' för små, han tage ett i hvardera handen.

Efter åtskilligt krusande satte man sig till bords.

Man hade nu tillfälle att betrakta de unga tu, hvilka ännu ej intagit högsätet, ty de voro ej vigda. Anders hade en kraftig, smärtväxt. Det lockiga håret var ljust. De klarblå ögonen voro goda. De

något starkt färgade kinderna talade om helsa och om en man, som under arbete fått utsätta sig både för vinterns frost och vårens sol. Karius anletsdrag erindrade mycket om den hennes själ kär hade, oakadt hon ej ens på långt håll var släkt med honom. Dock de voro barn af samma nejd. Hennes kinder voro dock bleka och blicken vemodigt mild. Hennes växt var mera spåd än stark.

Samtalet började bli allt högre och hfligare. De ord som då talades, de glädjebrott som då hördes, ha redan för länge, länge sedan sjunkit i glömskans djup! En af gästerna höll på att utbreda sig i loftal öfver den nådige kungen Gustaf den 4:de Adolfs guds ruktan, då tecken gafs, att man skulle bryta upp. Åkdonen voro samlade å den rymliga platsen utanför.

Dörren, med sin utpyntade tafl., slogs upp på vid gafvel. Under buller och bång, under infall och skratt skyndade man ut så fort sig göra lät. "Chäskärror" — någonting nytt för orten — i en långan rad. Pinnkärror i ett ännu större antal, och galde det nu hvem som hade den bäst klädda, den vackrast målde kärran.

Tåg et satte sig i gång med Anders och Karin i spetsen: att rida till bröllops begagnades ej der i trakten. Det ståtligaste bröllopståg i mannaminne var det. Trettio åkdon följde efter brudparets. När detta hann till början af "Brätadals lid", krökte sig det sista från gårdsvägen in på stora landsvägen.

Hvilken dag, en sådan som endast i nordens vår låter sig se! Högt öfver gröna träd och åkrar, öfver blommande ängar drillade lärkan. På ena sidan Hvarnum, på den andra Öresjö likt nejdens tvenne öppnade ögon, med ek- och björkskogar till ögonlock. Öfver fjellsjöarne i söder sväfvade silfverhvita nolen; det var som ett bröllopståg.

Hvilken färd förbi ställen der saga och sägen bo! Midt i åkern der till höger resa sig tvenne bautastenar. Två konungar ha här kämpat en tvekamp och båda blifvit på platsen. Därför hvilade de härunder och restes här deras bautastenar. Så talar sägnen. I Brätadals branta "lid" har ett mord begåtts, brottet blef aldrig upptäckt. Därför skrattar "gasten" här hvarj midnatt, vinter och sommar, och förföljer åkande och gående. Det är den mördades ande, som ej får ro, innan han blifvit hämnad!

Naturen mellan de branta Brätadalsliderna får en gigantiskt ödlig prägel. Hän emot den högt belägna byn Bräckås resa sig, liksom jättelika gröna fästningsvallar. Bröllopståget hade hunnit upp för Bräckåshöjden. Här med den oändliga utsigten å ena sidan och på kanten af den djupa Brätadalen, i kittelform, uppträdde under sommarqvällarne vid

tiden för detta bröllop "den hvita jungfrun" med sina visioner och exalterade predikningar. Hon föll i extas och snart gjorde hennes åhörare det samma; hon sade sig vara än i himlen än i helyete, öfver hvilka ställen hon gjorde de mest noggranna beskrifningar. Hon väckte en oerhörbar rörelse vida nejder omkring. Hennes egentliga namn var Anna Sofia Ekblom, och kallades hon "hvita jungfrun", därför att hon ständigt, söndag som hvardag, var klädd i hvit klädning.

Bidrog må hända ej den omgifvande naturen till hennes öfverspändhet, till hennes visioner? Kitteldalen der nere gaf en föreställning om afgrunden; utsigterna från Bräckåshöjden om den allt omfattande himlen!

"Klosterkyrkan", som Gingrids kyrka af folket kallades, trädde fram mellan de gröna träden. Den stod på en höjd; grå af ålderdom var den med klockstapeln vid ena sidan. Åkdonen stannade redan för på landsvägen, och man trädde genom porten med sitt murade hvalf in på kyrkogården. Grafhällar med uthuggna bilder i kroppsstorlek uppstogo hela midten af kyrkogården. Här sovno frälse män, tappre riddare med "fruar" och efterkommande. En af hällarne låg vid ingången till vapenhuset, på den måste bröllopståget trampa, för att komma in. Och detta af bondemän och bondeqvinnor! Männe ej den stränge Bengt Gylta till Påtorp af förtrytelse vände sig i sin graf!

I den gamla kyrkan rådde en mystisk halfskymning; de högt upp belägna fönstren insläppte blott föga ljus. Det är först de nyare templen som låta ljusfloden i all sin ymighet inströmma genom fönstren.

Konstnärliga bilder smyckade predikstol och fördjupningarne i väggarne. Altaret låg djupt in i kyrkans fond. Altartaflan var en relief, föreställande uppståndelsen.

Presten stod redan innanför altaret, och det nya brudparet trädde fram. Bröllopgästerna hade intagit plats i bänkarne. Högtidligt tonade den andälgas röst, Det gamla templet gaf akten en underbar stämning; det var som stämmor från fordom hviskat, från de skumma hvalfven, från den i dunkel insvepta läktaren, som steg upp vid motsatta ändan, der dörren ledde till vapenhuset.

Det var som stämmor från fordom hviskat! Hvad, stälde de må hända forskande frågor till framtiden? Hvad månne blifva af detta förbund? Bär det i sitt sköte den milda lyckan, eller den kalla olyckan? Hade det för blifvande eftersläkten varit bäst, om detta förbund aldrig ingåtts? Hvad bär det i sitt sköte af välsignelse eller förbannelse, af dygd eller förfärlig synd?

Föll en sådan tanke dunkelt på någon eller några af bröllopgä-

sterna? Spejade brudparet sjelft omedvetet, mot den förlåt, som döljer det tillkommandes nejder? Hvem vet!

Lycka för dem och lycka för oss alla, att denna förlåt ej af något menskligt öga kan genomträngas!

Vigseln var slut, och skaran trädde ur kyrkan. De allvarsamma tankarne voro på samma gång försvunna; det närvarande grep hvar och en med sina milda rosenfingrar. Brudgum och brud sågo leende och lyckliga ut. Grafvarne på hvilka de alla trampade glömdes. Solen sken varmt och upplifvande. Nejden låg drömmande. Hästarne väntade. Man skulle skynda till bröllopgården igen

Och det långa tåget började hemfärden.

I bröllopgården voro tvenne, präktigt klädda höga karmstolar framsatta, midt i stugan. Der skulle, enligt gammal sed, brudgummen och bruden sätta sig ned genast efter ankomsten. På en mindre silfverbricka bjöds dem då hvar sitt glas vin — portvin, det förnämsta, som var känt — under en sirlig anhållan att "vara så god." Det såg högst ceremoniöst ut. Det betydde: bruden var ej längre dotter i huset, hon var fränmande Karin smuttade på sitt glas; Anders drack det i botteu; men härvid kommo några droppar att spillas ut.

— Olycka för efterkommande! hviskade några af de omkringstående.

— Men dock lycka för brudparet! tillade andra.

Öfvertron var framme öfver allt bland detta folk. Den sade, att om bruden spiller ut bröllopsvinet, så sker olycka i det hjonelag som stiftats; spiller brudgummen, väntar olyckan deras barn eller barnabarn, i tredje eller fjerde led.

Spiller ej någon, sker endast lycka.

Nu höjde Johan brudens fader, upp sin gälla stämman. Han var värden på stället, och han ville äfven visa att han förtjenade vara det.

— Nej, kors hvad vi ä' allvarsamma! ropade han muntert. Vi ä' väl inte på begrafning heller; nej bröllop är det ska' jag säga er, mina gubbar och gummor, gossar och flickor. Se så, nu slå vi oss ned, för nu ska här ätas mycket, men drickas ännu mera ofvan på så mycket Guds ord. Först och främst ned med er, Anders och Karin, från de rysligt högtidliga gamla stolarne der borta. Ni ska intaga högsätet, ni. Nå, Bengt i Falskog, du ä' då styfvare än alla de andra, och så har du en son, som är brudgum till, därför får du allt ge' dej af här till höger som fären på domedag. Kom fram, Bengt!

Bengt i Falskog såg ut som en bröms. Roligheterna vid bröllop, infallen och anfallen, fast i äkta Vestgötastil, kunde han ej finna sig

vid. Det gaf stötur åt hans stela värdighet. Han steg fram, utan att säga ett ord.

— Och nu får man ner och vara kruserlig på allvar, sade Johan och gaf sig in bland hopen.

Rangsjukan bland bönderna var och är lika stor, om ej större, än hos andra. Den yttrar sig ej minst vid fester, såsom bröllop och begrafningar m. m., i hvilken ordning man då skall sitta. Alla krusa, som det heter; men hvar och en skulle ansett det som en dödlig förolämpning, om han ej fått den plats vid bordet, som han ansåg sig böra iutaga på grund af sin betydelse inom samhället.

En värd och värdinna få ha mycket bittre väderkorn än någon hofvets ceremonimästare. Denne vet hvad han har att rätta sig efter. Inte så en värd eller värdinna vid ett bondbröllop. De skola tillfredsställa många, som anse sig vara lika goda.

Som Johan var enkling, skötte hans syster värdinneskapet. Men som hon var mycket stillsam af sig, bad hon i tysthet bevekande och efter bästa förstånd de gifta karlarne och "mororna" i främsta rummet, att iutaga plats. Johan deremot talade för två.

— Per Larson i Espered, ljud hans stämna. Känner du ej ditt eget värde? Skall man processa med dig kanske, innan man får ned dig på hederstolen här!

Per Larsson var känd som en synnerligt skarp och förfaren bondadvokat, en af de första i sitt slag i den provinsen.

Han blef ej svaret skyldig.

— Gäller det processa, svarade han, så blir det nog du som tappar, Johan. Det vet du väl.

Johan hade bötfälts vid Väby ting för intrång på annans skog!

— Mor Johanna i Espered! fortsatte Johan, utan att låta sig afbryta. Nej, sicken en! Är hon inte nere bland flickorna! Vacker är hon ännu, förstås, fast hon sett sina trottioåtta år; men se flicka är hon rakt inte; det vet Per Larsson.

"Mor Johanna" gick rodnande och skrattande fram. Så småningom fylles platserna. Faten med sina ångande innehåll började frambäras. Karl den tolfte flaskorna stodo som soldater på post.

— Johannes i Kröckling! ropade Johan; hvarför håller du dig inte framme? Det är en smal sak för dig. Se så kom nu!

Johannes i Kröckling var lång och gänglig sill växten och var ej känd för att vara buskablyg. Vestgötahandlande till lif och själ, som han var.

— Karl Hansson! uppmanade Johan.

Karl Hansson var en dåtida sprätt. Ville göra uppseende och gjorde det äfven, för sin drägt. Hade lärt sina manér i Trondbjem påstod han, dit han esomoftast gjorde handelsresor. Han var klädd i kort rock, som afbröt egendomligt mot de andra människans långa Vestgöta-rockar, eller korta tröjor. En sparf i tranedansen tyckte han måhända.

Äfven hans ausigte hade en modern stadsprägel: det var gult som en citron.

— Träng dig emellan *bönderna* der! uppmanade Johan tvetydigt. Sprätten fattade det som ett smicker och steg fram.

— Kors, jag som glömt "Knecktåsen"! ropade värden.

Men "Knecktåsen" — så kallad efter namnet på gården han bodde — hade ej glömt sig sjelf: han hade intagit ett af hederssätena. Dryg och skrytsam, var han den förste att gå på. Känd för sin obarmhertighet mot värlösa, egde han ingen sympati och glömdes därför ofta med afsigt.

Men "mor Anna", hans hustru, höll sig deremot tillbaka. Blyg och försagd, måste hon nödgas fram. Under många år hade hon lärt sig att försaka, lärt sig att bli pröfvad.

— Anders i Hofvaliden!

— Tack, jag sitter här.

Han var en man af värde; en karaktär — ovanligt i nejden — af mildhet och fast beslutsamhet. Höll sig helst i skymundan; var fåordig, men kunde yttra sin mening med kraft, om det gällde.

— Nej, nu ger jag munnen orlof en stund, skrattade Johan; nu tar jag i med armarne. Fram, och fram med er vänner, här hjälpa inga böner! Dock ännu ett ord, Gabriel Hedelin, Bredareds klockare, han som sjunger, så att det höres öfver sju kyrkosocknar, jag har inte ropat på honom än, för det bästa kommer till sist. Men se så, hit bara! Här är platsen! Här ska ätas och drickas. Men psalmen ska klockaren ta upp först!

Bredareds klockare, en kortväxt, starkt bygd gestalt med lifliga ögon och jovialiskt anlete, visade sig.

— Ja, kan jag sjunga för skålen, Johan så kan du prata, sade han.

— Men du sjunger ur Spegels psalmbok, du; och du kan inte säga att jag pratar ur den.

— Nej, du pratar ur "Svartekullaboka" ("Svartkonstboken"), du!

— Tyst, klockare! För se nu börjar jag att tala med armarne. Fram, go' vänner!

Borden voro fullsatta.

"Bredareds klockare" uppstämde med hög röst en vers ur psalmboken; alla de öfriga instämde. Värden läste bordsbönen högt.

Den allmänna ätningen och det allmänna samtalet började, ty allra minst på ett bondbröllop låter man maten tysta mun.

Anders och Karin hviskade leende talade till hvarandra, der de sutto främst. Säkert hägrade för dem många och fridfulla år i soligt skimmer. Naturen der ute, som lefde sitt rikaste, sitt vårliga lif, var en bild af deras ljusa bopp.

— Nu fattas här ingenting, som jag tror, sade brudens fader, varm af sin vedermöda.

— Jo, far, svarade Anders; här fattas någon, som annars alltid är med vid hvarje bröllop.

— Och hvem är det?

— Presten.

En förstämning inträdde. Man kände att det var en brist. Men det hade sina skäl.

Och så började man att utbreda sig öfver församlingens själasörjare, kyrkoherden. Han var socknens barn. Till sitt nittonde år hade han skött plogen, lik många af de andra bondgossarne, som ej slogo sig på handel. Men han hade satt sig i sinnet att bli prest. Ej af någon inre kallelse, enligt hvad man trodde sig veta, men af äresjuka. Han ville från barndomen alltid vara för mer än de andra. Hvad han satt sig i sinnet det utförde han; ty energi saknade han ej. Efter några års förlopp uppträdde han i kapp och krage; men ville nu sällan kännas vid sina socknebor och barndomskamrater.

Lars Magnus Linderoth, komminister i Tälö och Lindome församlingar nära Göteborg, var den tidens religiöse väckarepredikant. Denne begåfvade men fanatiska prest förorsakade en allmän rörelse. Väckelserna gingo öfver en god del af Vestergötland; i synnerhet skapades proselyter i Fristads församling med sina annexer Gingrid och Borgstena. Från natur-öfvertro till religiös öfvertro är steget ej långt. En af dem som följde med den nya religiösa strömningen var den adlige egaren till Påtops säteri, eller må bända rättare hans adliga fru; hon ledde sin man i allt.

Den nykläckte presten, som dock redan hunnit bra till åren, i följd af att han börjat studera så sent, hade ej det ringaste aulag för öfvertro. Men han hade vestgötens praktiska blick. Fristads församlings vördade kyrkoherde stapplade vid grafvens brädd. Församlingens barn, presten, blef "Linderothare."

Han var en af de sökande, när den åldrige själasörjaren inom kort samlades till sina fäder. Han var "Linderothare", egaren och egarinnan till Påtorp voro "Linderothare", och Påtorp innehade ungefär hälften af pastoratets röster. Dem fick presten — och blef kyrkoherde, förbigående tvenne förtjenta medsökande.

På säker mark tog hans natur ut sin rätt! En Linderoths lärjunge var han fortfarande, ty — herrskapet på Påtorp var rikt och barnlöst! Masken af fanatiker anlade han mycket väl. Masken af girighet behöfde han deremot icke anlägga; den egenskapen egde han i fullaste mått. Han brandskattade församlingsbörna, ej minst sina anhängare, hvilkas tillstånd i allmänhet stod nära hallucinationen.

Hans helighet förbjöd honom att närvara vid någon bröllopsfest. "Man skall ej sitta der de bespottare sitta." Så säger bibeln och frun på Påtorp hade äfven sagt det.

Ett annat skäl till uteblifvandet var, att presten blifvit oense med brudgummen om betalningen för vigseln. Presten fordrade "200 daler" (trettio tre kronor och 67 öre), en för den tiden oerhörd summa; men blef erbjuden blott "100 daler" (sexton kronor och 33 öre). Misshöllighet hade uppstått och det inom sjelfva den gamla klosterkyrkan.

— Nåja, om inte presten är här, så är ju klockaren här, afbröt Johan förstämningen, och det är ju alldeles desamma. Hur säger ordspråket? Jo, "vi presterskap, sa' klockaren."

— Gör mig inte till prest bara, genmälde klockaren, för ser ni, go' vänner, jag har aldrig förskaffat mig den der — säcken. Nog känna ni igen honom — säcken nämligen! Hans på Tågarp — hm, vördig kyrkoherden — har visat er den han.

— Försmäda inte herrans tjenare! sade Knecktäsen drygt.

— Hvad har Knecktäsen blifvit "Linderothare", frågade Jonannes i Kröckliog.

— Han är ju slägt med Hans — med kyrkoherden vet du väl, upplyste Johanna i Espered.

— Det var så sant, inföll Johan. Men så a' de lika goda kålsupare, tillade han tyst. Pressa fattigt folk in på skinnet, det kunna de begge två. Men blir man helig för de' ja, då tackar jag Gud att jag är en ogudaktig människa!

— Far, ni glömmar det, som är bättre än presten, sade Anders leende.

— Hvad är det då?

— Bränvinsflaskan!

— Du sade't! Nu börja Karl den tolfes gamla bussar att gå

på! Nu gäller det att strida! Den som svag är han dricke hembrygdt öl — så att han ramlar under bordet. Men både bränvinet och ölet härstamma från Bondarp, och se då lär det nog vara det bästa i världen

— Mästarn prisar verket, yttrade Bengt i Falskog; lät du verket prisa mästaren

— Ja, visst prisar jag verket, Bengt när jag sjelf tar mig en tår på tand; du gör det samma, Bengt, sitt inte och se nykter ut bara!

— Skål för brudparet, höjde Anders i Hofvaliden sin stämma; frid med Gud och frid med världen!

Anders i Hofvaliden var en religiös man i den gamla goda, lugna stilen. Han drack brudparets skål i det hembrygda ölet. All spirituosa hade han afsvurit.

— Tack, svarade brudgummen. Namnar äro vi Anders; goda vänner äro vi ock. Trogna grannar skola vi bli.

— Ja, för se jag öfverlemnar Bondarp, tillade Johan. Men inte slår jag mig i ro. Nej, nu skall kommersen börja riktigt, det skola norskarne få se.

— De snackar om norskerne, inföll Karl Hansson, som koketterade med att tala hälften svenska och hälften norska — se han hade ju vistats så mycket i Trondhjem — och om ditt gode bränvin, Anders, men det är dog s'gu inte så godt som de hade det i Trondhjem dock, det vet jej bäst.

— Käre Karl Hansson! utropade klockaren, som kunde vara med om allt, du kommer mig att tänka på Boråsarn, som hade varit nere i Tyskland. När han kom till baka, så gick han bara fram och till baka på gatorna och sa' som så: "ich habe så lange in Töjskland gewesen, att jag inte kan tala ett enda svenskt ord!"

— För död og pine, genmälde Karl Hansson och såg lika gul ut som vanligt; jej snackar så godt jej kæn.

— Ja, se Trondhjemsbränvinet känner jag nog till också, genmälde Johan, men känn du på Bondarps bränvin, Kalle, så blir du röd om kinderna som en yngling. Se, nu talar du halfnorska, gamle filur; och hvarför det? Jo för du har druckit för mycket Trondhjemsbränvin!

— Ja, nu skal jej drikke än mer, när jej kommer till Trondhjem. Och hvarför det, tror ni?

— Jo, för att du åtminstone ska få röd näsa, sade Johannes i Kröckling.

— Nej du, för jej har hjertesorg; jej ville have Karin här, men fick henne ej.

— Och det låter du mig höra, inföll Anders; jag borde mana ut dig på knytnäfskamp, Karl Hansson.

— Vet du hvarför du inte fick Karin? frågade Johan.

— Nej, jej kan rakt intet begripet, sade Karl Hansson och såg egenkär ut.

— Jo, för du v r för kort i rocken, du.

Johan anspelade på hans moderna rock.

— Visst ej! Var det skälet Karin? frågade Karl Hansson, till hälften på skämt, till hälften på allvar.

— Nej, skrattade Karin, det var inte skälet, Karl Hansson. Nej, det var därför att I va' så lik en gåsunge.

— Va' jag... hm... var jej som en gåsunge.

— Ja, I va så gul!

Ett allmänt skratt hälsade infallet. Karl Hansson bet sig i läppen och talte inte norska på en lång stund.

— Nå, hvad säga "avisera", klockare? frågade Johanna i Espered, som var ett fruntimmer, nyfiket på både stort och och smått; släss de lika förskräckligt nere i "våla?"

— Ja, "Posttjdingar" och "Götheborgs Nyheter" säga lite grand då och då. Napoleon tar snart in hela jordklotet, det är jag säker på. En riktig underhjelte är han.

— Det är vilddjuret. Uppenbarelsesbokens vilddjur, sade Bengt i Falskog bestämdt.

— Ab, tror I det, skyndade Anna i Knecktås att säga, förskräckt.

— Ja, det tror jag, och det tror kungen också. Träder ingen hjelte upp emot honom, så blir det olycka af i alla landamären.

— Under turken komma vi allihop, tillade Knecktåsen med en min, som om han sagt något riktigt märkligt.

— Men vår unge kung har ju fått uppenbarelse? frågade Karin.

— Ja, det har han fått, sade Bengt i Falskog.

— Och Sverge ska bli det största land i världen, tillade Knecktåsen, som snart tycktes anse sig som en politisk siare.

Bröllopsgästerna, unga och gamla, började att lyssna.

— Blir det slikt vesen av, då pallrer jej mej till Trondbjem, upp-lyste Karl Hansson.

— Försök bara, gäckades Johan småskrattande; vilddjuret, den store Napoleon, är dig i hack och hål.

— Och inte kan Gustaf den 4:de undvara dig heller, sade brudgummen.

— Håda inte öfverheten, han är af Gudi, tillrättavisade Knecktåsen drygt.

— Men, Herre Gud, ska de' bli något farligt af? frågade en ung flicka Anders i Hofvaliden.

— Jag tror att svåra pröfningar förestå oss, svarade denne lugnt; men på samma gång tror jag att de kloka gubbarne der borta tala i fåvitsko.

Nu tog klockaren till orda:

— Nej, det vill jag säga er, sade han med hög röst, att inte tror jag på några vilddjur, utom på vargarne, som husera i Bredareds skogar till ända långt fram på vårarne. Och inte tror jag på vår kung håller — Gud förlåte mej! — och jag säger, som jag tänker: bättre passade han att sitta och spinna blår än att sitta och styra ett rike. Ska en kung stå som en gris vid en grind kanske, envis och oeffterrettlig! Han vet inte hvad han vill. Der sitter han och utlägger Uppenbarelseboken! Ja, de' gör han aldeles på samma sätt, som en annan monark, han med hornena på knäna, utlägger bibeln. Men den som apar efter den utläggningen inte blir det jag!

— Du är stor i mun, du, genmålde Bengt; mången har sagt mindre och tålat hufvudet af sig.

— Ja, det var på den tiden, när alla va' hufvudlösa, genmålde klockaren, som kommit i tagen; nu ä' de bara en och annan, som saknar den kroppsdel, hvilken allt är bra nödvändig ändå.

— För min enfaldiga del tycker jag, sade en af gästerna längre ned vid bordet, att de' är bra dumt att ge sig ihop med fransosen. Hva' ha vi med honom att göra! Men se ryssen, det låter annat det. Eja, den som vore i Finland, skulle jag marschera på Petersburg och det genast.

— Men "hundturkel" ä' allt den farligaste ändå, farbror? frågade honom en yngling med gult hår och frodiga kinder.

— Jo, du, han slagar barn, flickor och gossar, bara de ä' bra feta.

— Kors, hvad säger I, ropade ynglingen till och sig förbluffad ut genom fönstret, utanför hvilket bina surrade som bäst. Det var som om han sett en förskräcklig "hundturk" rusa in genom fönstret med en stor slagtarknif i handen.

— Inte farligt med turken, upplyste Knecktåsen förnumstigt; för den är ju god vän med våra frimurare. Bara han får sin andel af välfödda barn.

Vin i stora och mörka buteljer började att inbäras.

— Och se nu tycker jag, sade Johan, värden på stället, att vi inte skola vara hvarken "hundturkar" eller menniskoätare längre, när vi sitta här och kalasa. Min granne här vid bordet, Bengt i Falskog, brudgummens far, kan ju förlora aptiten vet jag, och vi kunna skrämma Karl Hansson att ta säcken på ryggen och "skala" till Trondhjem. Hvem tänker på menniskoätare, när man äter oxstek och gädda, och så när man dricker till!

— Jag slår i, sade Anders och fattade i en af buteljerna, som satts fram.

— Och jag, far, sade Karin.

Och brud och brudgum slogo i så långt de kunde nå. Deref-ter vandrade buteljerna laget rundt.

Nu hade det varit prestens tur att hålla lyckönskningstalet, om han varit närvarande. Men han var det ej. Gabriel Hedelin, klockaren i Bredared, hade åtagit sig att göra det i stället. Ingen förlust på det. Han var känd som originel festtalare. Det häfdvunna religiösa snacket förstod han sig ej på; han ville ta saken gladt, och följde stundens omedelbara ingifvelse. Han fattade ett af glasen med de bastanta, klumpiga fötterna reste sig upp, hostade ett par gånger och började:

"Brud och brudgum, Karin och Anders! Mina vänner!

Det sades en gång att det inte är godt att mannen är allena. Nej, det tror jag rasande väl, hade han fått bli allena, så hade han fått gå der ensam och hade väl ledds ihjäl vid det här laget. Se, deraf har jag alltid dragit den slutsatsen att paradiset skulle bli ett fasligt tråkigt ställe på längden, om inga qvinnor vore der. Och skulle man inte kunna härda ut ens i paradiset, ju, huru mycket mindre skulle man härda ut på jorden. Om Eva inte hade kommit till Adam, så hade han bestämt hängt sig i kunskapens träd på godt och ondt; om qvinnorna ej tröstade oss under våra jordiska besvärligheter, ja då — finge vi gå der och hänga.

Nu menar jag, för all del inte, att man ska bara gå omkring och se på flickorna, som kung David; nej, giftermål skall det bli utaf, det är gifvet. Det är tre *skap*, som skapa lyckan, har jag alltid sagt: *kunskap*, om både ett och annat i livets bestyr, *boskap*, för att kunna hålla sig uppe här på landsbygden, samt först och sist *äktenskap*.

Igen skall kunna påstå att brudgummen här, vår vän Anders, inte har kunskap i det som honom tillhör. Plogen kan han sköta som en hel karl, läsa i bok kan han och skriva sitt namn kan han också; sådana karlar letar man inte upp i hvar buske. Och boskap? Ja, inte saknas sådan. I Bondarp vinterfödas tjugufyra nöt, så påstår egaren,

han och ingen annan, och ändå räknar han sig inte själf! Och äkten-
skapet, ja att det är fullgjordt, derpå ha både brud och brudgum svu-
rit, och presten skulle också svärja på't, om han vore här — samt om
han inte hade lagt bort att svärja. Se, "frua" på Påtorp tycker inte
om'et. Ja, men så kunna vi, ta mej dalern, svärja på det, äktenskapet
nämligen, vi alla gästerna här, och på samma gång gladligen tillägga:
"roligt ha vi haft och roligt ska vi få, här ä fästefolk i banko!" Ja,
mätte här bli fästefolk af i qväll, det önska vi alla — så att vi kunna
komma på något nytt bröllop snart. För det är ändå det trefligaste
utaf allt — inte minst för brudgummen och bruden. En begrafning, fast
ofa glad nog för mången, går på långt när icke upp mot ett bröllop.

Men nu ska I inte bli högfärdiga af er, "moror" och flickor, här
rundt omkring mig, för att det inte är godt att mannen är allena. Ännu
sämre vore det bestäldt, om qvinnan vore allena; hon skulle bli alldes
bortkommen. Hon är, för att tala i bilder, en humleref, och vi, vi kar-
lar, ja, vi äro humlestörarne vi! Vi ä' floden, som flyter fram; hon är
bäcken — som springer efter oss! Ja, vi ta emot henne med öppna
armar, förstås. Vi ä' den torra marken, hon är regnet som lifvar upp
marken, men funnes inte marken, då drefves molnet hit och dit, samt
finge gråta ut någonstädes på andra sidan veridens ända!

Och nu menar jag med allt detta som så, att man och qvinna be-
höfva tvarandra, särskildt Anders och Karin. Gud har sagt det och
presten har sagt ja och amen dertill, och då bör ju allt vara klappadt
och klart. Men det fattades bara att kl. ckaren skulle säga det, och nu
har jag också sagt det. Så nu ä' I fullständigt gifta, det säger jag och
Gabriel Hedelin med.

Så komma lyckönskningarne! Ja, det ville jag nu säga att kunde
jag ta ner sjustjernorna, så nog finge I dem. Men hin i dem som har
så långa fingrar! Dock, go' vänner, vet ni, jag tar ner det som är för
mer: jag tar ner Guds välsignelse. Den sitter högre än sjustjernorna
den! Sådant der tar man inte med fingrarne. Det är hjertat som
drager ner den. Den kommer som solstrålarne! Och om vi nu slå oss
tillsammaa allihopa här, om vi nu samt och synnerligen bedja vår Herre
skicka ner hela massor af sin välsignelse öfver er båda, Anders och Ka-
rin, ja, då ska I bli lyckliga med besked, I och edra barn och barna-
barns barn. Då skall mycken synd och mycken ondska ha bedrifvits
innan olycka och bedröfvelse kommer öfver den släktens hufvud. Brud-
parets skål, deras efterkommandes skål! Sällhet och lycka, så länge ti-
den rår och varar."

Talet, hvars både humoristiska utfall och allvarsamma punkter väl

uppfattades, åhördes med uppmärksamhet. Skålen dracks i det mörka vinet, både under munterhet och rörelse.

Middagen var slut och alla voro väl förplägade. Man hade knappast rest sig från bordet, förrän ifrån "nattstugan" ett anslag hördes af lifvande musik. Trenne musikanter från Elfsborgs regemente — förlagdt å Fristads hed — blåste messingsinstrument och en klarinett. Och dessutom voro till bröllops två af nejdernas skickligaste fiolspelare.

Ett allmänt jubel utbröt, i synnerhet bland de unga. Vandrigen anträdde till "nattstugan"; i spetsen Anders och Karin.

Sedan bruddansen dansats, i hvilken deltagit både den sträfve Bengt i Falskog och den kapprake Kneektsäsen, och hvilken till och med förskaffade Karl Hansson en flyktig rodnad på kinderna, trädde Anders och Karin hand i hand ut på förstuguqvisten.

Solen hade gått ned; vårens silfverne skymning hvilade öfver land och vatten. Vesterns moln lekte i gult och rödt. Den närmast belägna sjön, slumrade lugnt, som en hvitklädd engel, hvilken lagt sig till hvila på ena vingen. Fjellsjöarne derofvan syntes i qvällen som fejade svärds klingor, hvilka jättar löst från sina bälten och lagt vid sidan, innan de föllo i sömn. En sakta vind sväfvade öfver luntarne. Trestar svarade hvarandra från de gröna qvistarne. Från Viskaflodens djup hördes ett doft buller.

Det betydde storm och oväder. Det skulle komma; men intet den klara, doftande rymden angaf det nu. Dock, på afstånd, vid den södra horisonten, uppsteg ett svart moln. I qvällen erhöi molnet utseende af en man, från hufvud till fot insvept i en mörk kåpa. Det blixtrade från molnet. Det syntes som ett vapen, hvilket mannen bar vid sidan, eller bättre som ett dryckeskärl, som han hotande höjde. Åskan mullrade doft. Dräck molnmannen derborta dryckeskärlets innehåll?

Anders och Karin egnade sin uppmärksamhet åt denna naturföreteelse. Som barn af en nejd med sina skiftande bilder, gjorde detta moln intryck på dem, men de vände snart sina blickar derifrån och hänfördes af den milda, fridfulla stämning naturen åt alla andra väderstreck hade.

— Mätte vår bröllopsafton vara en bild af vår egen framtid, sade Anders och såg Karin djupt in i ögonen.

— Men Viskans buller bådär, storm, svarade Karin.

— I ständig frid och fröjd får man ej lefva. Men hvarför tänker du på Viskan, Karin? Se hållre på Öresjö. Lugn hvilat han. Se huru klart, utan den minsta molnfläck himlen speglar sig.

— Se på molnet der borta, vid Öresjöns södra kant. Se, det blix'rar!

— Du har onda aningar, Karin, på denna vår glada dag.

— Ja, jag förstår inte hvad som kom på mig, Anders; men nu vet jag hvad det betyder, se bilden der borta vid Öresjökanten försvinner ju, och Viskan börjar att sjunga saktare. Jo, du, Anders, det betyder att den ofrid, som hvilat öfver vår barndom, moderlösa, som vi båda varit, nu skall försvinna. Nu ha vi bildat ett eget hem och det ska bli alldeles som Öresjö der nere.

— Nu är du snäll Karin och nu lifvar du upp mig. Men besynnerligt, på samma gång börjar jag få sorgsna tankar.

— Och hvarför så?

— Gabriel i Bredared, sa', att det ska vara bra mycket synd innan vår Herres välsignelse viker ifrån den slägt, som ska komma efter oss. Det kommer mig så konstigt före, tänk, om våra efterkommande skola bli de olyckligaste varelser, tänk om de skulle...

— Men snälle Anders du riktigt förskräcker mig!

— Ja, det blef visst för varmt inne i stugan, eller också var portvinet för starkt. Jag förstår inte hvad det är med mig.

— Anders, sade Karin, när jag står vid ett af bergena der borta och ser nedåt den djupa sjön, så svindlar det för mig. På samma sätt är det med framtiden. Se inte in i den, om den bär lycka eller olycka, för då svindlar man. Förtro allt åt vår Herre.

— Vet du, Karin, jag tycker så äfven, genmälde Anders. Ser jag in i solen så blir jag förblindad; det svartnar för ögonen. På samma sätt med framtiden; i den kan ingen se, utan det allseende ögat.

— Låtom oss därför vara nöjda i vår djupa dal, sade Karin och inte titta ner från några höga berg.

— Ja, låtom oss njuta af solskenet, sade Anders och inte vara nog vetvilliga att se in i solen.

— Ja, låtom oss hjälpa hvarandra, sade Karin.

De föllo i hvarandras famn. Deras läppar möttes. Naturen var tyst, som om den lyssnade. Endast bruset från Viskaflo den hördes.

— Dock, sade Karin efter en stunds förlopp, det vore nog roligt att kunna få kasta en enda blick in i framtiden, långt framåt, alldeles som, när jag för en tid sedan i Borås såg nåonting, som de kallade "panorama"...

Här afbröts hon af en stämma, hvars tillgjordhet genast gaf vid handen, att det var Karl Hanssons.

ROMANBLADET.

Veckoskrift för äldre och nyare romanlitteratur.

Häfter L.

Pris: 10 öre.

Utgifvare:

A. E. LILJESTRAND,
STOCKHOLM.

Prenumerationspris

å postanstalterna:

Helt år: 4 kr.

Halft år: 2: 50.

Bägaren.

Af Klas Ryberg.

På Wallmans bal.

— In i storstugan, sade han; ver så god. Fader Bengt har bestämdt noget på hjertet; han synes mig so merkelig. Ja, det vil blive noget av. Maaske han har i sinn att ge bort halve Falskog.

Gästerna hade samlat sig i "storstugan", der middagen hållits. Den varma temperaturen gjorde att fönsterna fortfarande stodo öppna. De långa borden svigtade ej längre af middagsmåltiden. Glanshvita drälldukar voro utbredda öfver dem. Stora- bredt gapande koppar med tefat stodo rad i rad. I midten Karl den tolfte-flaskorna och vinbuteljer.

Det var kaffe, som serverades. Denna dryck var den tid, som här tecknas, ganska ovanlig. Den var långt ifrån i dagligt bruk. Men vid alla högtidligheter kände man dess rykande doft.

Bengt i Falskog tecknade att han hade något att säga. Detta måtte gälla något särskildt, ty Bengt var annars långt mera ordkarg än talträngd. På hans anlete hvilade ett uttryck, som om han efter en lång begrundan fattat ett beslut.

På bordet stod någonting, öfverhöljdt med en hvit duk. Bengt ryckte duken bort.

En större silfverbägare, med arbetade, fornåldriga bilder utanpå och förgylt inuti, visade sig för gästernas blickar.

— En bröllopsgåfva tänkte gästerna och sade det äfven sins emellan. De bedrogo sig ej heller. Bägaren var till randen full med stora silfvermynt.

— Det är något särskildt jag har att säga dig Anders och dig Karin, sade Bengt.

Och han fattade bägaren i sin högra hand, som om han velat dricka ur den.

Anders och Karin stodo midt framför Bengt. Denne började:

— Ett slägte, annat än vårt, lefver i vår närhet. Jag tror det, ja, hvem tror det inte. Sjelf har jag som barn sett skogsfrun, och som pojke hörde jag Näcken spela, der Viskan börjar. Att vara väl öfverens med alla dessa väsen, ända ner till tomten på gården, deraf ha vi nytta.

Anders och Karin sågo på hvarandra. Hvad Bengt sade stod i en slags egendomlig öfverensstämmelse med de tankar de nyss förut tänkt, de ord de nyss förut talat ute å förstuguqvisten. — Men på samma gång hvilken jernförelse trängde sig på dem; der han stod mörklagd i sin långa Vestgötarock, med den i ljuset skimrande bägaren i hand, erinrade han om den botande molnbilden vid Öresjöns södra kant.

— Vår slägt fortsatte, Bengt med ett högmodigt uttryck, har alltid varit en af de bästa i trakten. Oss har intet fattats. "Medel" ha vi haft mer än andra. Vår arbetsamhet och betänksamhet har nog gjort mycket dertill; men högre krafter än dessa ha hjälpt. Vi ha haft hjelp af våra grannar, inte i närmaste stugor, utan i närmaste berg.

Och vill jag nu tälja en sägen, som i vår slägt gått från far till son, tyst och hemligtfullt, men nu täljer jag den öppet, på det att folk må veta, att vår förmögenhet ha stöttor som duga.

Vår slägt har sedan ett par hundra år ägt Falskog. På gårdens område befinner sig ett berg, som stupar mörkt ner mot dalen och med granskogen bakom sig. Att någon bor derinne, det tro vi alla, att der inne ramlas med silfver och guld, det ha många hört. Hvad jag sjelf hört och sett talar jag ej nu om.

Min farfars far var det, tror jag, som fick skåda Falskogstrollet ansigte mot ansigte. Det var för öfrigt vid den tiden, när alla häxor brändes å bål här i landet, och man for till Blåkulla hela året om. Han — Bengt hette han, liksom jag — hade en qväll släpt ut sina hästar på bete. Hmlen såg åskdige ut, och molnen drefvo mörka omkring. På natten blef det ett Herrans väder; åskan skralde och blixtarne flögo fram och tillbaka. Och det var segdt, att aldrig hade det varit ett sådant oväsen i Falskogsberget, som den natten. Det klang som af metaller; det ljöd som af höga röster; det hviskade som från en aflägsen ström. Det var oro i luften; vinden, hven och granträden veko undan sina kronor, som om något for fram mellan de samma.

Men äfven den natten tog slut.

Om morgonen gick min namne ut på egorna, för att se efter sina hästar; antagligen hade dessa, som vanligt i oväder, sökt skydd i skogsladan, som hörde till gården. Ovädret hade under nattens lopp rasat ut, så nu sken solen och himmelen var klar och blå. I skogsladan funnos emellertid ej några hästar. Så begaf han sig då bort till ängen nedanför berget. Hästarne hade, tänkte han, begifvit sig till denna goda betesplats, när regnet hade stannat.

Der fann han äfven hästarne. Men hur förundrade han sig ej: de voro alle samman betäckta af hvitt lödder och sågo uttröttade ut, som om de natten igenom körts i sträckande traf.

Det första han erfor, min namne, var förtrytelse. Hvem hade varit nog usel och oredlig att begagna hans hästar? Han hade knapt tänkt den tanken ut, när han hörde sitt namn nämnas. Han vände sig om och framför honom stod en qvinna med ett utseende, som han

förr aldrig skådat, ej heller sedermera fick skåda. Hennes anlete egde en blekhet som af månsknen; från detta anlete lyste tvänne kolsvarta ögon. Håret skiftade i blått och svart. Hon var högväxt och såg befallande ut. I svart klädning, besatt med hvita glindrande silfverstjerner. den ena efter den andra; så var hon klädd!

Hon stod vid bergets fot; det var som om hon nyss stigit ur det samma! Hon bar någonting i högra handen; detta var öfvertäckt af ett silfverflor. Så öppnade hon sin mun och talade:

— Tack, Bengt, för att jag fått låna dina hästar i natt!

Min namne stod förstummad. En sådan uppenbarelse midt på en sommarmorgon! Men nu kunde han förstå, hvarför hans hästar voro så uttröttade.

Den underbara uppenbarelsen fortfor, pekande på berget.

— Jag bor inte der inne längre; men jag har lemnat mina gamla trotjenare kvar. Jag har förmålt mig med trollet i Texelberget vid Hallandsgränsen och flyttade i natt. Se därför har det varit en sådan oro i berget och skogen — jag hade många husgerådssaker att ta med — och därför har gubben Thor der uppe ej heller fått sofva i fred. Han slår alltid efter oss, men han träffar nästan aldrig.

Min namne närmade sig en af hästarne för att lägga betset på.

— Ja, nog ha de fått trafva i natt, sade hon, men våra slägten ha ju varit grannar sedan hundratals år, och därför kan du väl inte vara emot att ha gjort mig den tjensten.

Hvad min namne då egentligen tänkte vet jag ej; emellertid hade han ej ännu hunnit att svara, när bergqvinnan ryckte undan floret, som dolde det hon bar i högra handen.

Och det var en stor silfverbägare; den hvita metallen glänste i solskenet. Den var till randen full med gammaldags silfvermynt.

— Här Bengt, sade hon, är skjutslega för dina hästar! Här är trollets i Falskog gåfva till dig och din familj.

Min namne tvekade till en början.

— Vågar jag ta emot detta, sade han, men sträckte på samma gång ut handen.

— Hvarför skulle du inte våga? Denna bägare har en underbar makt. Metallen i den har amrats, der solens ljus ej lyser, der aldrig klang från kristen kyrkklocka har hörts. Den bringar rikedomens lycka åt den som har den i sin ego, och är man bara rik, så hvad fattas då? Tag den, och låt den vara som en talisman för dig och din familj, låt den aldrig gå er ur händerna, så vågar ej fattigdomen att träda inom edra dörrar. Den förstfödde skall ega den. I arf skall den gå. Såsom

stulet byte, bringar den olycka; det månde nu vara utom eller inom släkten. Tag den. Far varliga med den. Rikedomens välsignelser, men äfven trollens förbannelser äro insmidde i den.

Och min namne steg fram och tog mot bågaren. Hans hand darade så att silfvermynten klingade. I samma ögonblick försvann trollqvinnan i berget. Man har aldrig sett henne mer, ty hon hade ju flytt; men nog har man hört tal och oväsen, äfven sedermera, från bergaverlden der inne.

Från den dagen tillväxte min namnes rikedom utan att man egentligen visste, huru det tillgick. Han hade lycka i allt hvad han företog sig. Bågaren ärfdes af hans far; så fick min far den, och derefter jag.

Bengt höjde bågaren. Anders och Karin stodo midt framför den talande.

— Detta är trollets gåfva till vår familj, sade han.

"Trollets gåfva" började att betraktas af gästerna med nyfikenhet, blandad med rädsla. — För att rätt kunna fatta detta, må man erinra sig den öfvertro, som rådde bland folket.

Bengt fortfor, med ett drygt och sjelfkärt uttryck i sitt ansigte:

— Jag skulle också tro, att vår familj ej ryker af för hackor, som det heter. Och för detta ha vi, så tänker jag, denne talisman att tacka. De silfvermynt, som nu ligga i bågaren, ha legat der sedan den erhöles; och var det äfven sagdt att så länge de finnas skall rikedom en ej hos oss tryta.

Och nu, Anders och Karin, tillade, Bengt efter ett kort uppehåll, och med höjd röst vill jag låta er veta, att denna bågare är min bröllopsgåfva till er, och maken till bröllopsgåfva har väl knappast någon fått. Bågaren skall öfverlemnas till den förstfödde, och du är min förstfödde och enfödde

Anders och Karin ryckte till. De hade på en gång blickat ut genom fönstret; båda hade tyckt sig varseblifva en mörk gestalt, som såg med ett hämndfullt uttryck in i stugan, på Bengt, på dem sjelfva på bågaren. Ännu en gång kom i deras minne molnbilden ofvan södra kanten af Öresjö.

— Och som jag fått den lycka jag behöfver och som bågaren skall gå i arf, fortfor Bengt så lemna jag den nu. Du skall ju ändå, Anders, förr eller senare, taga min gård och min lycka i arf, tillade han med en suck.

Ännu en gång syntes det Anders och Karin, som om den mörka gestalten skymtade fram derutanför.

— Tag den, sade Bengt. Ingen lycka utan rikedom, och rikedom skall den bringa er.

Det hade blifvit tyst i stugan; gästerna voro öfvervåldigade af hvad Bengt hade tåljt. Johan, värden på stället, hade ej en gång ett muntert infall att komma fram med; klockarens svada var för tillfället slut. Ingen af de närvarande kunde sätta sig öfver vidskepelsen, somliga voro beherskade af den helt och hållet. Anders i Hofvaliden kände dock sin ljusa, fromma tro störd af den.

— Jag borde, som gäst, ej lägga mig i en sak, med hvilken jag ej har att beställa, sade han. Men, Bengt, härstammar din bröllopsgåfva från det håll, du sagt, så borde du som krisen menska slunga den ner i sjöbotten. Ty den onde har aldrig bringat någon lycka.

— Den onde och rikedomerna äro två skilda saker, det borde du veta, Anders, svarade Bengt anspråksfullt. Här har ingen försvurit sig. Att talismän finnas, som bringa lycka, det tror jag och många med mig.

— Jag tar emot den som en lyckogåfva, sade brudgummen och fattade bågaren, som räcketes honom; jag tar emot den som en klenod i släkten. Öfver lycka och olycka råder vår Herre.

— Men äfven andra makter, tillade Bengt med en mörk blick.

— Jag höll på att förlora mitt goda humör, inföll nu Johan, värden, som en lång stund stått utan att säga ett ord, dels därför att jag sjelf inte har några trollbägare att erbjuda, dels därför att jag nyss var som i syne; jag tyckte mig verkligen se något slags troll utanför fönstret för en stund sedan — och så kan en kristen människa bli förskräckt för sådant der sattyg, något som Anders i Hofvaliden också sade. Men har bågaren det goda med sig att den gör att man kan förtjena pengar, så skam i en hvar, som ej tar emot den. — Annars ville jag tala om för er, go' vänner, att vi inte kommit hit för att lära oss trolla, utan för att lära oss vara muntra och glada. Hör hur musikanterna derinne spela! Dansen får inte stå stilla. Framför allt skola vi låta karafiner och buteljer dansa. Den som sviker i dryckjon haa sviker och i androm styckjon!

Skålar druckos och de unga trådde dansen. Muntra infall började åter möta hvarandra. Glädjen stod högt i tak, till långt fram på natten.

Ännu längre fram på natten var det. I bröllopsgården sof man eda, trött af dagens festligaster. Himlen var ej klar mera. Massor

af moln hade vältrat fram från söder. En dof åska hördes öfver nejden. Vårnattens halfdager hade efterträds af mörker. Sunnanvinden svepte långsamt och dystert öfver lunderna. En egendomlig tystnad rådde mellan åskans dofva gång och vindens sväfvande. Då och då lät kornkarren höra sitt läte.

I bröllopgården sof man redan. Dock ej sofvo de alla. Där- utanför vid det ena fönstret, står ju en man. Har han gått ut för att svalka sig?

Nej, denne man tillhör icke bröllopgästerna. Han vänder, ansigtet åt sidan. Hur olycksbådande han ser ut! Egendomligt dock hvad hans utseende erinrar om Bengts i Falskog, fastän mannen der är mycket yngre. Han talar:

— Den dryge Bengt der inne sade att bågaren skulle öfverlemnas till den förstfödde, att lyckan skulle komma på dennes lott; han öfverlemnade den också till den förstfödde och enfödde, sade han. Men du misstog dig, Bengt; den förstfödde fick den ej och din son, Anders, är ej din enfödde.

Jag är din förstfödde, fast jag är utkastad. Ty i oäkta säng är jag född. Bofven derinne lockade min mor, hvars föräldrar bodde på hans egor, och öfvergaf henne sedermera. Hon dog af blygdel och hjertesorg; han hade lofvat henne sin tro, men sedan fick penningdjefvulen makt med honom. Han gifte sig till rikedom, men hon, Anders' mor, hade ej skäl att glädja sig öfver det äktenskapet.

Jag är din förstfödde och ditt namn bär jag äfven. Och bättre heder skulle du haft af mig än af din sorgbundne Anders. Jag liknar dig, dryge Bengt, jag är hård i sinn som du, jag älskar penningen som du; ty först genom den kan man få anseende.

Men nu är jag fattig och föraktad.

Jag är din förstfödde och lyckobågaren är således min. Jag tror på trollens makt och rikedom, jag fick den tron, när jag som pojke gick svulten vall i skogen. Kanna de laga, att jag får pengar, så gifver jag mig den i våld. Förbannelse öfver fattigdomen; den fattige skola alla förakta och nedtrycka! Må så ske! Jag skulle göra det samma, om jag en gång blefve rik!

Jag är den förstfödde, och lyckobågaren tar jag. Är den ett arf från trollen, så tar jag det i den ondes namn. Sof i lugn, lyckliga brudpar, det är den siste bröllopgästen, som kommer; något för sent är det visserligen, men han var inte bjuden. Det är din äldre bror, Anders, som kommer för att hemta sin egendom, sin förstfödsloft. Sakta och varligt, som det passar sig en bröllopsnatt!

Och högst försiktigt tryck e den mörka gestalten in en af fönsterrutorna. Hon klef in genom öppningen.

Under en half minut var allt tyst.

Den mörka gestalten kom lika försiktigt tillbaka. Han bar i handen bägaren. Öfver densamma var kastad den duk, som höljde den, när Bengt i Falskog tog den från bordet.

Molnen hade samlat sig öfver hela himlahalvvet. Tunga regndroppar föllo ned.

Den mörka gestalten syntes vara fattad af en vild glädje:

— Se här, ropade han med undertryckt, halfög stämma, trollens gåfva till Bengt i Gunnarp och hans ättlingar; nu kemmer deras tid att förhäfva sig!

Det var som om detta utrop framkallat åskar. Den slog hemska slag i natten. Blixtarne rusade fram öfver himlahalvvet, likt ett glänsande koppel.

Den mörka gestalten skydade nedåt Brätadal och försvann.

Var det en idyll jag här tecknat? En ljus tafra, med en plötslig skuggning, jag här målat?

Nej hellre var det en besvärjelse en stilla midnattstimme bland grafvar. De som lefde ett juolande lif i bröllopgården ha allesamman för länge, länge sedan slumrat i ro. De tillhöra alla evigheten.

Men jag älskade att framsälla en tid af naiv öfvertro; en tid som med alla sina fel dock var bättre än den, i hvilken vi nu lefva; jag ville för en stund dröja hos landsbygglens enkla folk, för att se hur det lefde — hur det fordomdags lefde; ty nu har förkonstlingens allmänna smitta äfven hunnit dit.

Jag ville draga berättelsens väfnad genom en nejd, som eger något af paradiset skönhet.

Och därför besvor jag fram gestalter, som tillhöra en annan värld.

Jag borde göra det; ty den sägen, som gifvit berättelsen sitt namn, förskrifver sig från den nejd jag tecknat, från den gård der bröllopet stod. Bigaren är en verklighet. Ej som jag vill mena att den visar sig vara det allsmåktiga, det ingripande ödet sjelf; men den har stått i sammanhang med händelser, der onda krafter drivit sitt spel, der nöden gråtit, der brottet gått tandagnisslande fram, der Mammons onde ande köpslagit med själar, der dygden dukat under.

Faren väl, I tysta skuggor, stigen ned i edra grafvar. I hafven

uppfört ett hägringsspel: idyllen för sjuttiofem år sedan. Slumren till doomedag, då äfven I skolen uppstiga och vittna!

Tecknaren står nu midt i den närvarande tiden. Han tecknar hvad han sett; han vill ej rygga tillbaka, om det ock skär i hjertat deervid.

Hans blick går ej mera omkring gröna björkar och leende insjöar: nej, i gränder upplysta af darrande, skelande ljus; han sitter ej och åhör ett oförderfvadt landtfolk, under högtidsstämning: nej, i fängelsehålorna taar han plats och lyssnar på den kalla förtviflans undertryckta rop, det urr eländets djup skriande hatet.

Han vill dock ej dväljas allenast der eländet bor. Nej, der det strålar som ljus st i de höga salarne, träder han in. Han kommer från grifter. Här vill han undersöka hvad som innantill är hos de "hvitme-naade grifterna."

Dock må väl äfven något ljus flamma i denna moraliska natt!

Är det en Herrans straffdom han tecknar, eller är det blott ödets blinda lek?

Tecknaren vill ej fördjupa sig i svaret på denna fråga. Han doppar sin pensel.

Bilderna stå framför honom... Han tecknar....

En kostymbal i Södra salongen.

Stockholm är ett Sodomsäple i skimrande färg. Hur det ser välsmakande ut, hur det lockar! Men smaka på äplet och du skall erfara verkan af gift; undersök kärnan och den torde vara rutton.

Stockholm är ett paradys, men ett förloradt paradys, der midt emellan klara vatten de sju dödssyndernas gyttjevågor flöda. Hur mänet lufs lopp har ej här varit en ingjutning från de förra till de senare; liksom den heliga, den med blommiga stränder beklädda Jordan gjuter sig in i Döda hafvet.

En kloak för gyttjevågorna är i Stockholm Södra salongen.

Detta är ett tempel för lättsinnets och dryckenskapens demoner. En jagtmark för det vilda koppel, som af dessa demoner drifvas fram.

Det var en höstkväll förra året, 1880. En kuoglig — namn- eller födelsedag hade inträffat. Detta utgjorde anledning för Södra salongens stormästare att vända sig till polisen och anhålla om samt erhålla tillstånd att genom allmänna tidningar sammankalla "den vilda jagten."

Det gälde hvarken mer eller mindre än en kostymbal. Södra salongen öppnar alltid sina dörrar af rojalistiska skäl. Erinrar på sätt och vis om röfvarnes i Neapel vana under medeltiden att tillbedja den heliga jungfrun, innan de gingo ut på sina äfventyr.

Det var redan sent på qvällen; klockan närmade sig 10:talet. Ty ja närmare man kommer midnattstimmen, desto ymnigare uppträda nattens barn från gränderna och från de eleganta våningarne. Detta ha de gemensamt med folksågnens spöken.

Först kommo onsliga vandrare. De sågo sig omkring, som om de voro rädda för att bli igenkända. Utan tvifvel nybörjare på Södra salongens breda väg. Så småningom förstorades antalet. Figurerna på den i halfdunkel liggande gatan blefvo djerfvare, säkrare. Ett och annat skratt hördes, ett och annat mustigt infall. Vagnar kommo och försvunno.

Maaskerade och omaskerade figurer stego ur. Män med än rak och säkerr, än kryssande gång. Qvinnor med fräcka rörelser.

Ett doft sorl hördes inifrån salongen; det var som från bin, hvilka svärma. Hornmusikens toner trängde ut.

En ung man, klädd som arbetare, hade länge stått som på post, utaanför ingången. Det syntes tydligen, att han väntade på någon, eller rätttare att han väntade något.

En vagn, dragen af två ystra hästar, kom i vild fart utför den sluttande gatan. Den stannade vid porten.

En ung qvinna, klädd som sköldmö, steg ur vagnen. Hennes ansigte bar ej mask.

— Det är *hon*, sade arbetaren, som väntade vid ingången till Södra salongen. Hans ansigte uttryckte på en gång vrede och för-tviiflan.

En ung man med låta, säkra rörelser steg ur efter henne. Han var maskerad som spansk grand. En helmask betäckte ansigtet.

Det skulle således vara *han*, mumlade arbetaren. Han knöt sina båda händer samman och gjorde en rörelse, som om han velat rusa på "den spanska granden."

Det mystiska paret trädde in. För att göra illusionen fullständig, borde stället haft en trehöfdad Cerberus, som med sina skall hälsat deem och de andra maskeradgästerna välkomna.

Arbetaren följde dem.

— Här är äntligen som i helvetet, sade han för sig sjelf; bättre folk och pack mötas och umgås med hvarandra. Här är man i samma fördömelse.

Han löste inträdesbiljett förnyrde en halfmask och trädde hack i hääl efter det mystiska paret.

Hvilken tafla här tedde sig!

Här var som i ett af de många helveten, — för att ta fasta på deen unge arbetarens jmförelse — som Svedenborg beskriver. Den heta, med doften från vin och maltdrycker mättade temperaturen manade till ursinnig utsväfning; den skrällande musiken med sina osfbrutna Offenbach-themata hade något af djurets brunst; kling-klangen af glasen nere i "utskänknigen" fullbordade att kasta moralen öfver bord äfven hos den som möjligen kommit hit, för att kallblodigt studera "lifvet".

Lasten, ätven i sin fräcka gestalt — hvilken är långt från att vara detsamma som den fula — har en oförklarlig dragningskraft. Det är demonen, vårt djuriska Jag, som då springer upp, liksom man tryckt på en fjäder. Man trodde att han slumrade, att han var underkufvad, fän-

gen, bunden med moralens band. Ha! Ha! Som Simson, den lättfärdige Simson, sliter han sönder bastrepen.

Lasten i sin fräcka gestalt! Här var dess panoram! Lasten, som står under polisens uppigt, lasten i jungfruburarna, lasten, som trampar på brysselmattor!

Se ett Sodom i smått, denna qväll! Hög skrattet! Hvem gråter? Gråt och tandagnislan torde tids nog komma.

Det sist nämnda utropet var från Samvetets ugglas! Stick du hufvudet med eldögonen under din ena breda vinge, öfvervisa nattfågel, du den yrande passionens klähvitt! Slumra!

Se ett Sodom i smått! Hvilket vildt bacchanaliskt lif!

Maken till masteringar torde man få leta efter bland karnevalerna i söder. Här var allt improvisation. Man klädde sig hur man behagade.

En o ymp'ig manskgestalt med kolossala fötter hade roat sig med att framställa fiskargosse. Den lätta halmhatten, jackan, det breda ansigtet, det yfviga skägget — det hela gaf ett intryck af en på två ben gående flodhäst.

En trettonpundig *femme de gaité*, med trettio år på nacken, föreställde italiensk blomsterflicka med korg på armen.

En kort spenslig yngling bar en Bismarek-mask

En kvinna med vackra former uppträdde som — Eva efter fallet. Hon förestädes vara klädd i gröna fikonalöf: afbruten grön dräkt med köttfärgad trikå under. Fräckhetens genialitet!

De flesta nöjde sig med dominos; andra hade blott halfmasker. Ej så få voro omaskerade.

När den spanska granden och sköldmön trädde in i salongen väckte de uppmärksamhet. Han beskref med högra handen en cirkel i luften, tecknet upprepades af några andra. Det var ett igenkännings-tecken. Han hade vänner och bekanta här.

Arbetaren följde dem ej längre i hack och häl. Han slog sig ner på en af bänkarne, som löpa kring salen. Derifrån höll han utkik.

Ställets föreståndare visade sig. Ett egendomligt utseende! Han föreföll som en kolossal degmassa, som plattats ut till människa. Djupt inne i hufvudet suttu ett par ögon liknande miniatyrsviskon.

— Cancan! bräkte han.

Och de tyska musikanterna der uppe spelade en cancanmelodi.

Sedeslöshetens älsklingsdans började. Allt högre ljido tonerna, allt mera vågade blefvo kvinnornas *pas*. Klumpiga rörelser omvexlade med graciösa; det syntes tydligen att här var blandadt sällskap.

Temperaturen steg; det förut af Bacchus och hans sköna syster upphetsade blodet sjöd ännu våldsammare. De dansande fattades af ett slags raseri. Höglackade qvinnofötter svängde i luften. Maskerna refvos af. Svetten lackade. Begärens demon sköt blixtar ur manliga och qvinliga ögon.

Med ett disharmoniskt ljud slöt plötsligen musiken; likt tröttrade vilddjur jagade man ned i utskänkningslokalen. Här började en saturnalie af ett slag, som knappast kan beskrivas. Butejer töndes och kastades hit och dit. Upptågsmakare klingade marscher med glas och flaskor. Halfrusiga qvinnor togo plats på bordet. — Främst i hopen utmärkte sig en "guldfisk" från landet, omgifven af bacchanter. Två manspersoner af misstänkt utseende kretsade i hans närhet. Ögonen stodo förvirrade i den rusiges hufvud. Sin halfmask hade han hängt öfver ena axeln. Han slog omkring sig med armarne och skrek öfverljudd: Champagne, champagne!

Och korkarne flögo i taket!

Så småningom hade manliga och qvinliga maskeradgäster samlat sig i ett större rum intill läktsaren. Här var, om man så vill, det allra oheligaste: det hade för qvällen blifvit uthyrdt af bacchanternas öfversteprest. Alla dolde sina anleten bakom maskerna. Rörelserna och tallet angäfvö att man hade ståndspersoner framför sig. Det hänsynslösa framträdandet af de qvinliga maskerna gaf vid handen, hvilkas andas barn de voro.

De voro grändernas glänsande nattfjärilar.

Bakom masken torde dock en och annan "anständig" qvinna dölja sig. Man ville se detta lif af pur nyfikenhet. Det hette åtminstone så.

Bland de församlade märktes den spanska granden och sköldmön. Arbetaren hade trängt sig in, utan att någon syntes ha observerat honom.

— Så äro vi nu alla församlade här! utropade den spanska granden och fattade sitt glas.

— Hvar och en är välkommen till sällskapet *Z. B.*, som har Bacchus till gud, och Venus till gudinna! utlät sig en riddare från medeltiden, och som, förstås, har pengar. Vi fira vår högtidsdag i Södra salongen alla *jungfrurs* dag, den 24:de Oktober. Och hvarför? Det fins ingenting som vi hata så mycket, som jungfrur, i moralisk betydelse, förstås.

— Hvarför kan man inte lika gerna säga i fysisk betydelse? tillade en komminister från landet, med en ofantligt lång trefvande näsa och med en psalmbok under armen.

En af de qvinliga maskerna slungade fram några ord:

— Jungfru! Hvem t—n är jungfru! Nej, vi ha fallit som jungfrur och stigit upp mamseller! Ja, det vill säga fröknar, heter det nu.

Man skrattade åt henne. Den spanska granden högljuddast. Han vände sig till sköldmön.

— Rosalie, du heter ju så min sköna och nybekanta engel, n. b. inte från himmelriket; gudinna i det altra oheligaste — der flaskorna stå. Var god och kredensa mig, sköna valkyria! Mjöd kanske! Nej hållre rom; det rafflar. Alla vägar bära ju till Rom. Drick sjelf!

— Nej, tack, min älskling!

— Är du Good templar?

— Nej, men jag föredrager absinth. Man glömmer så bra, när man dricker det.

Arbetaren stod i ett hörn och lyssnade. Han drack glas på glas. Tydligan ansågs han tillhöra sällskapet; en medlem som roat sig med att anlägga arbetardrägt.

Under det att den spanska granden talade, inträdde en person, med vacklande gång. På åtbörderna såg man, att han ej var ung längre. Han var maskerad som eremit. Han ryckte till när han hörde den spanska grandens stämma. Plötsligen fästade han uppmärksamheten vid den nordiska sköldmön; hennes ansigte var nu betäckt af en mask. Det var som om han velat känna igen henne. Äfven han fattade ett glas. Han behöfde styrka sig. Så syntes det.

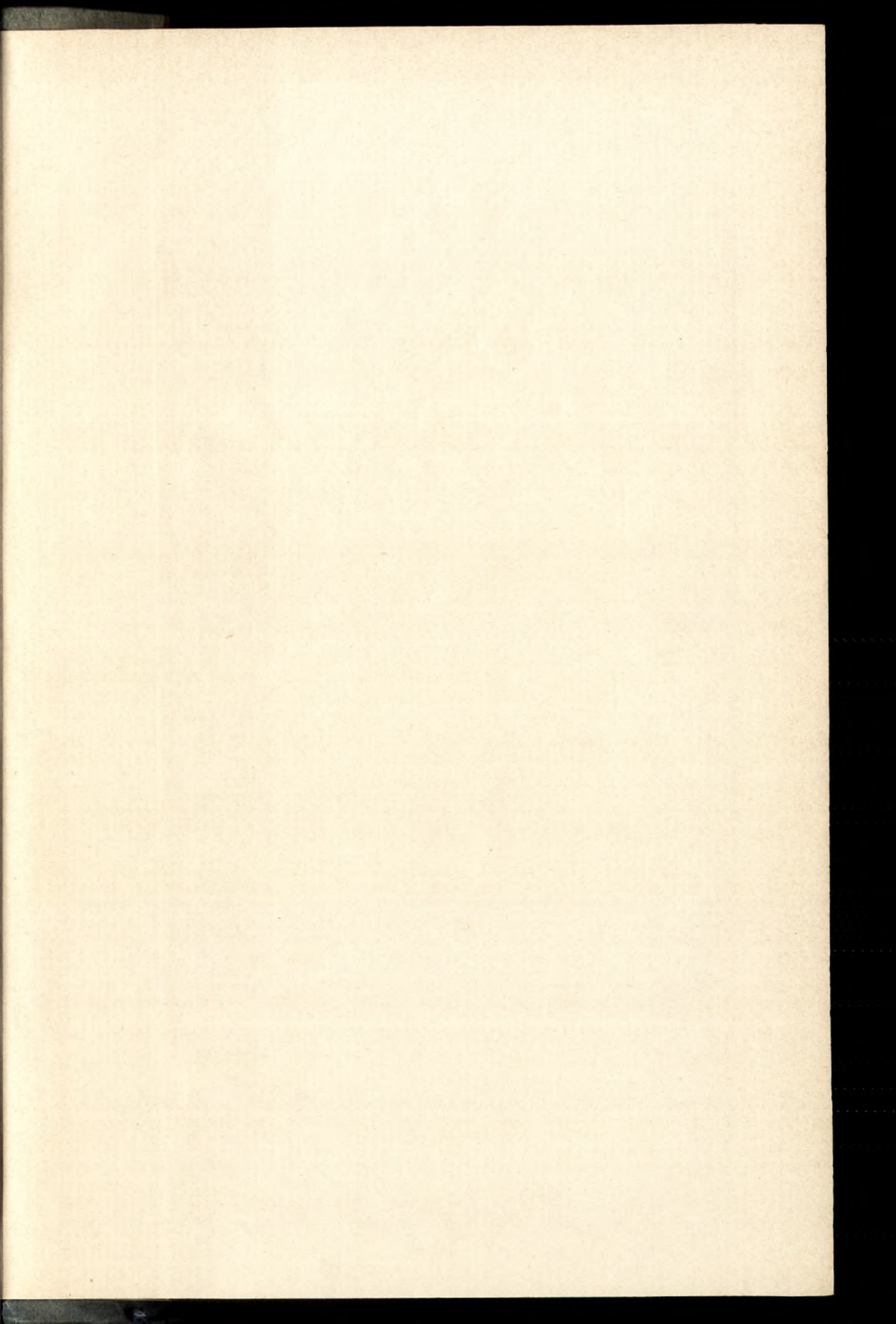
Den spanska granden fortsatte högljudt stormande:

— Det är iate fråga om att glömma mina herrar och damer — ty — här sätter jag herrarne i främsta rummet, utan att komma ihåg. Värderade bröder i Z. B., det varde uttydt "Zwyckbröderna", kommen ihåg att från och med i dag är jag min egen man, associé i min fars firma. Hittills har jag slagit mig på djefvulsskap; nu skall det bli köpenskap af.

En ung, stovväxt man, kostymerad som don Quixott, äskade ljud på så sätt att han slog ett glas i bordet att det krossades.

— Mätte Belzebub och all afgründens anhang, ta' grosshandlare, när du skall bli en sådan, du frie Frans Friestedt! ropade han öfverljudd. Skall Z. B. förlora sin prydnad, och skola vi alla här dö af vattensot! Skall du lemna dina middagar, der ostronen kröpo ur skalen af förtjusning och champagnekorkarne genomborrade sjustjernorna! Skall du lemna dina sömnlösa nätter, hvilka slutade först, när solen stod midt på himlen och skyldrade, lik en lifgardist! Skall du fråc en dityramb bli en multiplikationstabell! Skall du i stället för en uegkarlskalender bli en — kassakladd! Nej, Carl Moor! Här står röfvarbandet! Vi svärja: Nej!

(Forts. i nästa nr.)

Breflåda.

Som ännu finnes kvar ett antal **Newyorks Mysterier** med premier i hvarrt femte exemplar, så ordnade att den som köper **en bundt** om fem exemplar **ovilkorligen får vinst**, så uppmanas de som önska erhålla denna spännande och intressanta roman att skyndsamt insända requisition, ty nästa år får den icke säljas med premier. Priset är 7,50 pr bundt eller 1,50 pr ex. Vill någon hafva endast ett exemplar, kan han insända 1,50 i frimärken, så behöfver brevet icke rekommenderas

På samma sätt kan requireras:

Ormar ibland rosor

Skildring ur dagens religiösa lif.

Pris 2 kronor.

Då många icke tyckas hafva observerat mitt tillkännagivande i ett föregående nummer af Romanbladet, att denna skrift fortfarande kommer att utgifvas och att abonnenterna fortfarande få gratispremier, får jag upprepa detta nu. Huru premiefördelningen blir anordnad och hvaruti premierna komma att bestå, derom bli abonnenterna underrättade i den prospekt, som snart kommer att dem tillställas.

“Många abonnenter“ ha undrat hvarföre de få dubbla häften hvar anman vecka. Detta sker af den anledning, att alla exemplar skola vara utlösta före dragningen i nästa månad, så att kommissionärerna må före denna hinna insända liqid.

Utbetalningen och utlevereringen af premier sker **genast** efter det dragningss-listan blifvit offentliggjord. Så att **jag gör icke** som somliga plägat göra: dröja in på nyåret med utbetalningen endast för att draga några dagars ränta på premiebeloppet.

De kommissionärer som ännu **icke insändt förteckning** på de abonnenter som skola utstrykas ur längderna före premiefördelningen uppmanas att **genast** göra detta. Stockholm i November 1881.

A. E. Liljestrand.

ROMANBLADET.

Veckoskrift för äldre och nyare romanlitteratur.

Häftet LI.
Pris: 10 öre.

Utgifvare:
A. E. LILJESTRAND,
STOCKHOLM.

Prenumerationspris
å postanstalterna:
Helt år: 4 kr.
Halt år: 2: 50.

Bägaren.

Af Klas Ryberg.

På bolagskrogen.

— Han heter Friestedt, hviskade arbetaren för sig sjelf; en af Skeppsbrofirmorna. Jag skall träffa honom.

Han tömde ännu ett glas i botten. Ögonen bakom eremitens mask sköto blixtar mot den som var maskerad i nordisk sköldmödrägt.

Den spanska granden, Frans Friestedt, som han benämmts, återtog:

— Ha, ha, ha, Silfversvärd; du är ju riktigt lyckad vet jag, riktigt inspirerad. Rövvarbandet! Ja, men tror du inte att jag kan lefva röfvare och vara grosshandlare på samma gång! Jo, min gosse, de tu äro ett! Mercurius, mina vänner, har vingar på hälarne — han är lätt på foten. Han är ej inskränkt såsom judarnes och de så kallade kristnas Gud. Han är såväl köpmansföreningens, som grefve Henning Hamiltons Gud. "Er ist der Gott der Kaufmänner und der Diebe."

Rykande bålar framsattes. Glasen fylldes. Några af de närvarande kvinnorna hade vårdslöst kastat sig baklänges å stolar och soffor.

En person kostymerad som brahmin höjde ordet. Han var en literär notabilitet af andra ordningen.

— Åt fanders med Mercurius; jag föreslår att en som högre är än han nu måtte få ordet. Det är Bacchus. Jag föreslår att vi, som salig Märten Holk, bara tuga och dricka.

— Bravo, glada pojke, ropade en af bacchanterna och tömde ett glas; låt supningen tysta, mun!

En Mefistofelesfigur äskade ljud; det var en yngre tjänsteman. Han vände sig till tidningsmannen.

— Du sade't, Judas Iskariot, talade han stapplande på målet; du sade't, men du ljuger som en — tidningsanka. Går Bacchus öfver Mercurius? Åh i h—te håller, om något sådant nämligen finnes. Mercurius är världens Gud, ty han är guldets Gud. Gud är ett världshistoriskt tryckfel, det heter egentligen *Guld*. Han är treenig och hans treenighet heter *Vin, Vällust, Vælde*. Ned med Judias Iskariot, pungen är allt! Skäl för den nye Merkuriidepten!

— Här är lifvadt! ljöd en kvinnostämme. Lefve galenskapen! Af med maskerna!

— Af med maskerna! ropade mannen med den vacklande gången, samt kastade en blick åt den nordiska sköldmön.

— Ja, låtom oss blotta oss, väsnades en annan kvinna.

Några följde uppmaningen. Nej! utropade andra. Zwycken förlorar sin "tusandjefla" karaktär då.

Den spanska granden befann sig i den extas som ruset gifver.

— I botten och krossen edra glas! stormade han, och slungade på samma gång sin mask i väggen. Du är en modern profet, Mefistofeles

der borta. Utan guld ingenting, med guld allt. Religionen? Bah! Lutar åt höger. Nåväl, till Danviken med den. Eller låt den stanna på vägen, låt den dränka sig i — Sirapstratten. Politiken? Hvad rör den oss? Lutar åt venster. — Nåväl till Konradsberg med den! Jag krossar glaset för drufvan, för kärleken, för den fria kärleken nota beae, för penningens allsmäktighet, hör ni, *allsmäktighet!*

Glaset krossades!

Den nordiska sköldmön drack sin absint i botten.

— För penningens allsmäktighet! sade hon.

Eremiten lyssnade uppmärksamt på tonfallet af hennes röst.

— Ja, få vi bara pengar, så ä' herrarne allsmäktiga, ljöd en rusig qvinnostämman.

Nya bälur! ropades från alla sidor i rummet. De fram buros.

Den spanska granden, på hvilken spirituosan började verka allt mer, hade ej längre några gränser för sin talträngdhet.

— Hvem var det som sade, att Gud är ett verldshistoriskt tryckfel? frågade han; rätteligen talade denne ädle filosof och medlem af det högt aktade och högt lefvande sällskapet Z. B. Ty vet ni, mina herrar och "dygdädla jungfrur" här, att min Gud trädt ut till mig under guldets form, direkt ur fjällarnes verld.

— Hvad menar du? frågade den literära notabiliteten af andra ordningen.

— Jo, jag menar att om jag, liksom Anton Nyström, inte tror på Gud, så tror jag ej dess mindre då och då på f—n. Min far, hufvudmannen för firman Friestedt & k:ni, lär visst tro på båda parterna, och dyrkar den ene eller den andre allt efter som det faller sig lägligt. Han har en talisman.

— En talisman?

— Ja, och som har varit så generös att kalla fram förmögenhet. Det är en bägare.

Vid detta ord tog eremiten ett par steg fram, som om han velat tysta talarens mun.

Den nordiska sköldmön ryckte till, som om hon blifvit stungen af en orm.

Arbetaren, som ännu bar sin halfmask på, närmade sig talaren.

Vinets ångor började att allt mer omtöckna dennes hjerna.

— Ha, ha, ha, mina herrar och damer; man härstammar från knallbygden, skall jag säga och det är därför man är affärsman från topp till tå. Och bågaren härstammar äfven från knallbygden. Det är en

gåfva från trollet i Falskogsberget. Min vidskeplige far har i dag, min stora högtidsdag, anförtrött mig denna vackra amhistoria.

Men amhistorien hade här en egendomlig verkan. Den nordiska sköldmön slet af sig masken. Hon var en qvinna af ovanlig skönhet, ljust hår, purprade kinder, blå ögon, med ett egendomligt uttryck. Hon ville skynda bort.

— Vänta, min engel, bad den spanska granden och tog henne om lifvet.

Eremiten, som ämnat skynda fram, till sköldmön drog sig nu med en förbannelse till baka och försvann.

Men arbetaren som hela qvällen druckit, under ett slags vildt raseri, befann sig sida vid sida med de två.

Deg-statyn, ställets föreståndare, visade sig nu i dörren.

— Klockan är två! Balen är slut! bräkte han.

Under vilda skrån började man att träda ut från denna cyklopernas håla.

Bland de sista voro sköldmön, den spanska granden och arbetaren.

Efter en lång öfverläggning, som det tycktes, störtade arbetaren mot den spanska granden. En dragen hufv glänste i arbetarens hand. Den spanska granden märkte ej hvad som hotade.

Men i samma ögonblick fattades arbetarens hand af sköldmöns.

— Hvem är du? frågade hon.

Arbetaren tog af sin halfmask.

— Känner du igen mig? frågade han.

Sköldmöa bleknade och drog sig ett par steg till baka; men fann sig snart.

— Kom upp till mig i morgon, sade hon.

— Till dig?

— Ja, Drottninggatan 00. Du och jag skola få hämd.

— Hämd! röt arbetaren.

Inom kort var allt tyst inne i och utanför Södra salongen.

Far och son.

Grosshandlaren Bengt Friestedt vandrade fram och till baka i ett af rummen i sin enskilda våning vid Skeppsbron. Det var en högväxt

man med stolt utseende; i hans ansigte hade passionerna redan plöjt djupa fåror. Hans blick var osäker. Den pussiga gestalten och de tjocka läpparne angåfvo sinlighet. Hans ålder var mellan 50 och 60 år.

På börsen hade han stort förtroende, oaktadt han ej var gammal stockholmare. Han hade, med sina egodelar, inflyttat från en af våra landsortsstäder. Dock det var ej egentligen för honom man hade förtroende, utan för hans gyllene kalf. Den gamla visan!

Intet fattades i denna magnifika våning. Brysselmattor betäckte golfven; mörkröda sidengardiner prydde fönsterna. Väggarne voro öfverlastade af mästares taflor. Alla möbler voro af finaste mahogny.

Och ändå såg grosshandlar Friestedt ej nöjd ut. Hans trötta anletsdrag tillkännagåfvo en genomvakad natt; hans rörelser och miner att, han hade någonting att rufva på.

Hade något byte gått honom ur händerna, ej byte i affärsmening; nej, grosshandlaren Friestedt "gjorde" äfven i människosjälur. Oaktadt sin ålder var han en känd roué. Oskulden stod högt i hans konto; sådan vara betalade han bra.

Hade han haft någon uppenbarelse? Grosshandlar Friestedt var — besynnerliga motsägelse! — ifrig spiritist, han för hvilken annars ej någon moral fans. Men i en enerverad, tvifvelsjuk tid, en tid utan tro, entusiasium och kärlek, kastar släktet sig i armarne på den mysticism charlataneriet har att utbjuda. Det är ett historiskt faktum.

Hvad fattades rouén-spiritisten? Ty att köpmannen ej här var framme, det torde vara afgjordt.

Han såg på sitt guldur.

— Att han ej kommer! mumlade han med bister min.

Dörren öppnades. Spanska granden från Södra salongen inträdde.

Det var Frans Friestedt, grosshandlaren Bengt Fristedts son och nu mera kompanjon i firman.

En tydlig likhet fans mellan far och son. Båda voro mörka; fadren var — dock ej mycket — gråsprängd. Båda hade en viss sträfhets öfver anletsdragen, samt skarpt framskjutande underkäkar, något som antyder lustar. Äfven på den unges anletsdrag syntes spår af en genomvakad natt.

— Hvad vill ni, min far? frågade han nonchalant och med en lätt åtbörd af missnöje. Är det fråga om kaffelasten på Rio...

Den äldre Friestedt kastade en blick på sonen, en blick af egen-

domligt slag: den innehöll, tycktes det, både kärlek och hat, både hot och bön

— Här är nu ej fråga om affärer, sade han; men jag vill fråga dig; hvar uppehöll du dig i går qväll, eller rättare sagdt, hvar har du varit i natt?

— Besynnerlig fråga, genmälde sonen förvånad; jag är väl min egen herre, jag är väl ingen skolgosse heller! Skall jag göra reda för, hvar jag uppehöll mig. Hvilket bizarrt infall!

— Du är din egen herre, säger du; det ämnar jag ej gå in på. Jag upprepar min fråga.

— Se så, sluta med detta dumma skämt, genmälde sonen, som började bli het, och som alltid varit van att handla och vandla som han behagade; var det ej för annat ni ville att jag skulle stiga upp till er, så hade varit bäst att besöket uteblifvit.

— Du svarar ej, återtog fadren blek; nåväl vi voro tillsammans i natt — i sällskapet Z. B.

— Nej, verkligen, svarade sonen, som började få en ansats af godt lynne, var ni i Södra salongen? Dock väl inte som medlem af Federationen! tillade han spefullt. Jag varseblef er inte. Nå, jag hade druckit bra mycket. Och så är ju öfverenskommelsen bland de vilda sällarne, att vara maskerad. Fann ni er intresserad?...

Den unge mannen såg öfverträffligt fräck ut, när han så tilltalade sin far.

— Jag är nu mindre än någonsin fallen för skämt, svarade denne, med vredgade ögonkast. Jag vill genast säga min fulla och fasta mening: det fruntimmer, som åtföljde dig, det skall du lemna en gång för alla.

Det blixtrade till i den unge mannens ögon.

— Hvad menar ni med det? svarade han. Detta fruntimmer är ej något dygdemönster. Men hon är en Venus Anadyomene, ett köttets evangelium; det vet jag *nu*. Hvad vill ni med henne, min far?

— Det är min egendom, mig tillhör hon!

— Åh kors, det visste jag inte. Men jag kan ej håller känna till era små amuretter. Dock hur är det skalden säger: "mister du en, stå dig tusende åter". Och för min del tycker jag, tillade den unge cyniskt, borde det vara på tid att den vackra törnrosen — ty taggar saknar hon ej — omplanteras i en yngre jordmän.

Under detta hån hade faderns ansigte undergått en fruktansvärd förändring. Det var askgrått. Hans stämma darrade, när han utropade:

— Du skall lemna denna qvinna!

— *Skall!* Hvad menas med det? Hon lemnar sig sjelf hon. Och för närvarande är hon mitt ideal, ett ideal af kött och blod, ju mera desto bättre. Om också sjelfva Beelzebub komme, så hör hon mig till!

Inför denna gräsliga cynism, förenad med en så vild köttslig passion, ryggade till och med den gamle rouén. Han föll för ett ögonblick ur rolen.

— Jag ber dig för en gång, sade han till sin egen son; vid denna qvinna är jag bunden som — ja, som den firdömda själen vid afgrundens monark. Lemna mig henne till baka. Jag kan ej lefva utan henne. Hon skall vara ensam, ja, ensam för mig.

Ådrorna började svälla i den unges anlete.

— Men detta är ju rent förbannadt! utropade han; skall jag i jagtmarken ha anträffat denna friska, vilda varginna och så lemna henne att fastna i ett gammalt giller.

— Har du glömt att du är min son?

— Nej! och jag gör er ju heder? Äplet faller icke långt från trädet!

— Att jag uppoffrat allt för dig; emedan du var den ende, för hvilken jag varit svag.

— Erkännes, erkännes!

— Derför tog jag dig till mig, när jag skildes från din mor.

— Ett afgrundsbeslut, ty derför blef jag den jag är, lemnad ensam, moderlös, gentog den unge och flammade upp.

En ännu ej brusten sträng af hans bättre jag hade vidrörts!

— Nåväl, så röfva ej från mig det mig tillhör, sade fadern, hälften bedjande, hälften hotande.

— Det är ni som har röfvat! utbröt sonen. Jag känner ej hennes föregående; men jag anar att ni var den förste som störtade henne i helvetet. Nu gör hon med oss på samma sätt. Men hon gör det med charm, med vild lust, med svindlande passion! I dag dig i morgon mig! Vid hennes fjättrar är jag bunden!

— Nåväl, hör nu mitt sista ord: Du har lättsinnigt och hederslöst uppenbarat hemligheten om bågaren, som jag gömmer der (han pekade på ett mindre skåp) och som jag endast anförtrott dig, min förstfödde och enfödde...

— Ah, hvad var det att dölja? Amskrock...

— Men jag vet annat jag; medierna under de spiritistiska seancen ha haft annat att säga.

— Bah!

Detta sista, enstafviga ord var som en gnista i en krutdurk. Fadern hade nu blifvit utom sig:

— Förbannelse öfver dig, att du yppar släktens hemlighet, för hvilket medierna varnat! Och trefalt förbannad vare du, om du ej afhåller dig från den kvinna, vid hvilken jag är bunden. Svara, eller du är ej längre min kompanjon, min son!

— Hvad, hotar ni, min far! Venus Anadyomene är i godt förvar!

— Svara! Jag har tre gånger sökt henne i dag, men hon är försvunnen. Svara eller jag dödar dig!

— Och han fattade i en brefpress af marmor, som låg på bordet. Den gamle rouén var ett rof för sitt raseri och sina passioner.

— Är jag i min fars våning, eller på Konradsberg! utropade den yngre Friestedt, blek af vrede och skyggade till, som om han fruktat ett dråpslag af marmorpjesen. Detta ställe lemnar jag. Farväl! Nu till Venus Anadyomene!

Hufvudmannen för firmen Friestedt & k:n i segnade måktlöst ned i en af de svällande, divanerna.

Kärlek och hat.

Synden straffar sig sjelf och blir ytterligare straffad, heter det i böckernas bok.

Så lyder ett af de förfärande, men dock rättvisa rådsluten från honom der ofvan molnen, som styrer världen, i ljus och i mörker. Bäst som den samvetslöse syndaren sprider gift, befinnes att han förgiftat sig sjelf. Bäst som han likt vargen lurar på rof, störtar han sjelf ner i varggropan. Rasande, förtviflad söker han att komma upp igen till vildmarkens lust, men han får stanna qvar.

En sådan straffdom hade drabbat den gamle syndaren, den högt ansedde grosshandlaren och riddaren, Bengt Friestedt.

Många rosor hade han plockat, för att sedan låta dem förvissna. Guldet var den orm, som öppnade sitt gap, och de arma voro fåglarne, som, tjusade, besinningslöst låto locka sig af ormen. Förbannelserna öfver den samvetslöse hade stigit mot himmelen. De ropade hämnd.

Och hämnaren vakade. Han begagnade som alltid naturens medel.

Någon tid innan denna berättelses senare del tog sin början, anlände en qvinna till syndens stora stad, till Stockholm.

Hon var en landsbygdens dotter, från södra Vestergötland. Fader- och moderlös var hon. I livvets vår hoppas man allt; hon förestälde sig att hufvudstaden skulle bli ett annat paradiset för henne. Der skulle intet fattas.

Annat fick hon veta; det hårda arbetet måste hon äfven här gripa uti: hon trodde att hon lemnat detta, på samma gång som hon lemnade landsbygden. Emellertid fann hon sig snart vid att hennes oklara illusioner krossades. Hon utförde raskt sina arbeten, och snart hade hon och en af de bästa arbetarne vid Södra varfvet gifvit hvarandra tro och lofven.

Men en olycka följde "Borås-Selma", som hon sedermera kallades, en olycka för mången ung flicka som anländer till Stockholm: hon var skön. Bäst gjorde dessa invandrare, om de likt den kristna martyrqvinnan vanstälde sina ansigten.

Ty qvinlig ungdom och skönhet är en vara, hvarmed här drifves uppenbar köpenskap. Ej som bland muselmännerna, ty bland dem sker det öppet, i skydd af gällande lagar; här sker det i smyg.

Här handlas med människosjälar — jag har omnämnt det förut — här trampaa oskulden och sinnesfriden i stoftet. Här rusar vildt och mordiskt fram den förargelse, om hvilken skriften säger, att bättre vore, om en qvarnsten vore bunden om de nidingars hals som sådan förargelse åstadkomma.

Selma lockades i fällan af en qvinlig megära, en af dessa "den vilda jagtens" drottningar, som rika och blaserade rouéer ha i sin sold.

Rouén var grosshandlarén Bengt Friestedt.

Han störtade landflickan från den himmel, som alltid dygden besitter, till det helvete, der lasten dock är fängslad, den må söka än så mycket att förvandle sina skrån af förtviflan till glädjerop. — Öfverflöd, penningar, all livvets lust, dessa voro lockbeten för denna armodets dotter.

Hon föll och hennes fall var stort.

Den bästa af alla englar blef på en gång den oförsonligaste och mäktigste af alla djeflar.

Sedan sorgen öfver en förlorad frid snart tagit slut, befann sig den unga flickan som i en annan värld, en värld af hämnd och försåt;

af hat till det goda, från hvilket man fallit, af hat till det onda, som dragit en ned i djupet.

Allt detta med leende min, med rodnade kinder med blixtrande ögon, med svällande barm! Skönhetens furia! Hennes kroppsliga behag, hennes demoniska, bespottande jag, hennes af raseri brännheta inre kom så småningom att utöfva ett allsmåktigt inflytande på Bengt Friestedt. Han hade dragit henne ned i afgrunden; hon höll honom fast der och blef hans erkeengel.

Hon var hämnerskan, sin egen hämnds; hon var hämnarens verktyg, Herrans hämnds!

Han var färdig att uppoffra allt för denna qvinna, heder, anseende, förmögenhet. Denne man, som förut trampat, blef nu sjelf trampad. Han var den rofgiriga flugan; hon var spindeln, som spunnit in flugan i sitt nät.

Och så när tiden syntes henne vara inne, när hennes äckel nått sin höjd — lemnade hon honom, lemnade hon sina behag åt hans egen son! Det var ett hånskratt, satt i handling!

Den äldre Friestedt rasade som en fastbunden afgrundsande.

Ty märk, äfven öfver sådana svänger den oändliga rättvisan sin mäktiga, sin drabbande spira!

Det är hos en cocott. Hvad är en sådan? Ett fartyg, som kastat allt öfver bord och gungar regellöst öfver villande våg. En själ som lefvande försvurit sig till mörkrets makter; kroppen följer med på räkningen.

Eller också ett vattnets vinkande troll, som kallt och beräknande lockar ned i djupet.

"Borås-Selmas" förmak var mer än lofligt prälände och grannlätsmessig. Här bade ej kostnader sparats; men den förfinade smaken hade ej här fått inträde: hur skulle den ock velat befläcka sig. Lysande, ja skrikande färger stötte mot en hvart man vände blicken. Från de i purpur stötande tapeterna till de i rödt och grönt vexlande mattorna. Tafel med lättfärdig hållning lekte på väggarne. Svällande kåsöser vid hvarje af de fyra stora åt gatan vettande fönstren. Bordet var öfverlastadt af Lejas "konstverk" och dagens literära dussinarbeten. Bland andra lyste Zolas *Nana* i rödt band med guldsnitt.

När man betraktade ställets herskarinna, undrade man knappast längre att hon allsmåktigt hade fast den gamla rouén i sina nät. Hennes blonda skönhet, som gaf intryck af björkskog och solstrålar, hade

synden ej ännu hunnit utplåna; hon var ju i sin första ungdom. Hon var en högväxt kraftig gestalt. Ögonen hade denna genuint nordiskt blåa färg, som mest erinrar om skyn en stilla och klar vårväll. Håret var guldgult, äkta nordiskt; ett knippe fångade solstrålar. På kinderna stridde syndens purpur med med ungmöns försvinnande rosenröda färg.

Men betrakta dessa klara blå ögon närmare! Bakom vårhimmeln döljer sig något. Det var i denna blåa blick något af svärds klinga, som högg till. När ormen stinger, blickar han på samma sätt.

Selma satt halfslumrande i en af kåsöserna, då en af hennes kvinnliga biträden steg in och underrättade, att en arbetsklädd karl nödvändigt ville tala med henne.

— Skall jag visa ut honom? frågade den unga näbbgäddan.

— Låt honom komma in, befalde Selma, med en viss häftighet.

Han stod redan innanför dörren. Det var arbetaren från Södra salongen.

Han såg förlägen ut. Den för honom ovana praktens förstummade honom till en början.

Såg man på Selma, cocotten, ställets herskarinna, så — egendomligt nog — syntes det som om hon blygdes, som om hon velat säga något, men saknade ord.

Men det dröjde ej länge. Både han och hon återkommo snart till sig sjelfva. Han öppnade samtalet. Han var en axelbred yngling med ett godt uttryck i sitt ansigte; ljuslätt var han. Dock såg man tydligen, att han redan var på "resan utföre." Dräkten antydde det, och den började skarpa rodnaden talade om krogen.

— J aså, Selma sade han; du bor således här. Men aldrig kunde jag tro att helvetets förstuga såg så bra ut.

Selma teg.

— Får man så bra betalt för att man förskrifver sin själ åt hin onde, så skall jag försöka att göra på samma sätt, forsatte han. Se'n kan man ju dricka ihjäl både sig sjelf och alla minnen, i allt lugn. Inte behöfver man arbeta inte.

Selma såg på honom med en blick klädd i vemod, men derinnanför var raseri. Hon började snyfta.

— Otto, om du visste, hvad jag fått lida och lider, sade hon.

Hon närmade sig honom. Han kände hennes andedrägt. Hon var hans första och enda kärlek; ty han var denne arbetare från Södra varfvet, som hon en gång gifvit sin lofven och sin tro, som hon.

sedan öfvergifvit, för att kasta sig i lidelsernas Malström, för att sälja sig. Han kände sitt hjerta vekna inför denna löftesbryterska. Han älskade ännu denna sirén.

— Hjelp mig och låtom oss gemensamt hämnas, sade hon.

— Det är endast därför jag lefver, sade han med ett vildt uttryck i sitt ansigte.

Med dessa ord ryckte han en knif ur sin barm; densamma som han i Södra salongen riktade mot den unge Friestedt.

— Men hämnas ej på mig, utan på dem som genom frestelser och försåt fört mig i detta elände. Ned med knifven; på annat sätt skall det gå till.

Otto, som han benämndes, gjorde som hon bad honom. Han kände att han skulle göra allt för denna qvinna, oaktadt en aning tillhviskade honom, att han drogs af henne ned i djupet. Samma demoniska välde hon hade öfver den äldre Friestedt och snart skulle få öfver den yngre, samma välde utöfvade hon öfver denne arbetare.

— Otto, sade hon, jag kommer ännu ihåg vår lyckliga tid, då ännu ej djefvulen trädte öfver min tröskel.

Otto gjorde en rörelse, som om han velat ta ett språng för att gripa någon. Han öndertryckte två stora tårar, som ofrivilligt kommo fram i ögonen.

— Jag minnes det äfven, sade han. Men huru du minnes, förstår jag ej, du som störtat mig i elände. Den förut arbetsamme mannen har nu blifvit en drinkare. Det är dock en tröst; ja det hjälper för någon stund. Jag begagnar den trösten.

— Jag ville så gerna, att allt skulle vara som fordom, fortsatte hon; om jag ångrade mitt lif, om jag lemnar det, får jag komma till dig?

— Ja! sade han med stark stämma. Nu var han helt och hållet i hennes våld.

— Men innan dess, hämnd! utropade hon med gäll röst.

— Ja, hämnd! utropade han och grep omedvetet efter knifven.

På en gång förändrades hennes anletsdrag. Det uttryck af solskens öfver våg, som nyss lekte, var borta; nu var det endast köld och mörker.

— Gör du nu som jag ber dig! sade hon.

— Ja!

— Grosshandlaren Friestedt, den äldre, är min förförare.

— Den yngre är det ju!

— Nej! Men han kommer sedan; äfven han skall få sin lott.

— Skall jag döda nidingen, och vi sedan begifva oss af till främmande land?

— Sakta så länge. Du skall, med list och färdighet, i hans arbetsrum tillgripa en silfverbägare och det nästa natt. Bägaren är förvarad i ett litet svart mahognyskåp på högra sidan om hans arbetsbord; jag vet det nu.

— Men hvad ha vi för nytta häraf?

— Det känner jag bäst. Bägaren är en familjklenod. Hans hela yttre lycka hvilar i den. Men den är stulen! tillade hon med flammmande blickar; den är min! Hörde du hvad som talades i Södra salongen i går?

— Om en bägare, ja.

— Ja, den är stulen från min farfar. Jag tror på den onde, sade hon med hemsk blick. Mina farföräldrar blefvo utarmade; vår släkt blef utarmad. Af hvem? Jag vet det nu: af denne niding och hans far, som stal släktens klenod. Om jag ej varit fattig, hade jag ej blifvit förderfvad. Och allt samman har kommit från det hållet. Och har inte bägaren kraft? Jo, jag trodde det som barn, när mina fattiga föräldrar talade om det, jag tror det än. Och det har nog visat sig. Han, nidingen, var den rike mannen, när jag togs upp från gatan. Skaffa mig, skaffa oss, bägaren och vi skola bli lyckliga. Hämnad, tvefaldig hämnad!

Hennes ögon flammade. Denna cocott, ovidrörd af nya tidens bildning, egde vidskepelsens fanatism och det i ganska hög grad.

Den unge arbetaren smittades af denna fanatism.

— Stöld har jag dock aldrig begått, sade han och tvekade.

— Det är ingen stöld! utropade hon. Bägaren är min!

— Har du sett den?

— Han har aldrig visat mig den; jag har ju ock sällan varit der uppe. Men se'n i går vet jag allt. — Eller kanske du vill att jag skall be honom om den? Skall jag kasta mig i hans armar ånyo? Nej! utropade hon; jag kan det ej. Jag har vikit från honom. Denna väning är ej hans; det är sonens. Skall jag uppsöka honom?

— Nej, det skall du ej göra, sade Otto. Vilda blixtar af svartsjuka sköto ur hans ögon. Arme man! — Den bägaren må bringa oss lycka eller ej: du skall få den. I gengäld får jag dig tillbaka från dem båda.

— Jag är din, Otto! utropade Selma och kastade sig med en väl beräknad rörelse i hans armar...

I qväll skall det ske! sade han, när ruset var öfver.

Han gick.
Han var besegrad!

På bolagskrogen. Stölden.

Högst uppe i Södra bergen ligger ett mindre, enstaka trähus. När man kommer segelleden in, observeras det genast. Det förefaller som en gammal roffågel, hvilken utmattad af jagten i luften slagit sig ner för att hvila.

Huset är illa omsedt och bebos endast af fattigt folk. Men utsigten derifrån öfver strömmen, öfver hela hufvudstaden med undantag af Söder, är hänförande.

Rakt nedanför huset stupar klippan i sjön. Det ger en erinran om en af forntidens ättestupor.

Här bodde bland andra en fattig, äldre qvinna som benämndes jungfru Danielsson. Hennes dopnamn var Sara. Att hon ej var ett hufvudstadens barn, kunde man snart se. Öfver hennes ansigte, som förut varit vackert, hvilade en stilla resignation. Man läste i dessa ögon att hon haft mängen strid; men nu var det frid. Åtminstone vapenhvila, ty ödets kast känner ingen.

Den fattiga, ensamma qvinnan uppehöll sig med tillfälligt arbete och med drällväfnad. En vestgötaväf var ständigt uppe i hennes rum; detta gaf vid handen att hon var från den väfvande provinsen nere i sydvästra Sverige. Hennes synnerliga skicklighet i dylik slags väfnad hade gjort att hon användes härtill af ett par förmögna familjer.

Hon förhyrde två små rum; det éna var ett kyffe. Hennes hyresgäst...

Han stiger nu in. Det var Otto, arbetaren vid Södra varfvet, "Borås-Selmas" förre trolofvade.

Egendomligt! När man betraktade dessa två personer, den unge mannen och den äldre qvinnan, hade de en öfverraskande likhet med hvarandra. Samma blonda hår, samma lätt böjda näsa, samma blåa ögon.

Och likväl var Otto ej slägt med sin värdinna. Han hade bott

på stället i en knapp månad, och hade ej sett henne förut. Hon var från Vestergötland, och han...

Men mera härom, när tid kommer.

Otto kastade af sig den bättre rock han burit och tog på sig en sämre, som var lappad. Han såg orolig ut; han beredde sig att gå ut igen. Det hade redan blifvit qväll.

Sara betraktade honom forskande.

— Så brådtom? sade hon; har ni aldrig lust att stanna hemma någon qväll?

— Jag har ej något hem, svarade han dystert. Men nu skall jag snart få, tillade han med ett löje, som ej var vackert.

— Jag vet ej, hvarför jag intresserar mig för er, fortsatte Sara, jag känner ju er ej. Men det säger jag, att ni är för god att förstöra er tid och ert lif på krogen. Krossa glasets och ni skall bli nöjd med er sjelf igen.

— Ni vet ej, hvarför jag dricker, jungfru Danielsson. När man fått lida som jag...

— Hvem har ej fått lida, afbröt Sara med ett sorgset uttryck i sitt milda ansigte; men spritens onde ande tröstar ingen. Det finnes en annan tröst...

— Ja, det skall nog bli bra igen, afbröt nu i sin ordning Otto henne; snart skall jag triumfera öfver dem som ryckt hjertat ur bröstet på mig. Vi få väl se. Farväl jungfru Danielsson.

Han beredde sig att gå. Han hade tagit en handyxa, som han gömde under rocken.

— Er förestår en olycka, det anar mig; stanna hemma i qväll bad Sara.

— Nej, i qväll omöjligt, svarade han och aflägnade sig.

— Ett krogens offer, sade Sara med en suck. Men han rufvar bestämdt på någonting annat, denne uge man, som kunde vara så präktig. O, Stockholm, Stockholm, du syndens stad!...

— Raska på gubbar! Låt det inte bli för glest mellan suparne! Öfverståthållareembetet har prutat å en timmas kolifej med oss. Vi ska vara färdiga svin klockan 10, då John-Bergerare, Hamiltonare och dylikt fanstyg, bättre folk, menade jag med hatt, öfverrock och paraply, få svälja och svärja till klockan 12. Jo, de ä Ugglas'-låt som förslår. Tre snapsar och tre glas svagdricka, jungfrun!

Den talande, en oformlig, rödhårig Herkules, med blossande kinder och vildt utseende, tömde på samma gång sitt glas i botten.

Scenen är å bolagskrogen i Stadsgården.

— Nå, så skål ditt stora svin, stojade en liten, spenslig man med svampigt ansigte, mot den rödhårige. Skål! Akta dej bara, så att inte "grisarne" ta dej. Släkten är värst.

— Ja, det är något att ta också, svarade den röde föraktfullt. Dej bryr sig ingen om att ta för polisen har inte gagn för några åker-spöken — och galgen vid Skanstull är nedtagen.

Detta infall belönades med ett skrofligt skallande skratt från de öfriga kroggästerna.

Bland dessa befann sig äfven Otto. Han satt ensam vid ett bord. Han fästade sin uppmärksamhet vid den rödhårige. Denne hade förut gjort sig känd som en djerf inbrottstjuf.

— Galgen behöfs inte för dig, genmålde den spenslige argt. För sådana som du bli dränkta, som gamla kattor. Och vattnet du, det blir nog ditt värsta helvete!

— Nej, hvad är detta för satans krakel och gräl! röt en tjock spanmålsbärare. Det kan passa käringen innanför disken. Hit med bränvin bara på röda minuten. Då blir man vänner, både rödhåriga och gråhåriga.

— Ah, dra åt Häcklefjäll, hördes från ett annat bord en man med försupet utseende rcpa. Inte frågar jag just efter att sticka knifven i min nästa, om lusten faller på mej. Men att ge mej in te' klockskojarligan, nej, den gubben går inte.

— Ge du dej in på andra lifgardet bara, du som jag, orerade från ett tredje bord en gardist, som fått en linhårig bonddräng mellan skål och vägg.

De ä' brist på litvade laxar, ska jag säga. Du kan bli sergeant inom ett par år, om du sträcker upp dig, du som jag.

— Jag vänner om jag blir schesant hälle inte, svarade drängen — för de ä' egentligen för de vackra kuappa' trummera ja's ger mej in. Å de vore fäll tusan, om ja' inte me unlfomen skulle slå Anders Peter ur brädet hos Anna Lisa.

Krogen började att alltmera fyllas af folk.